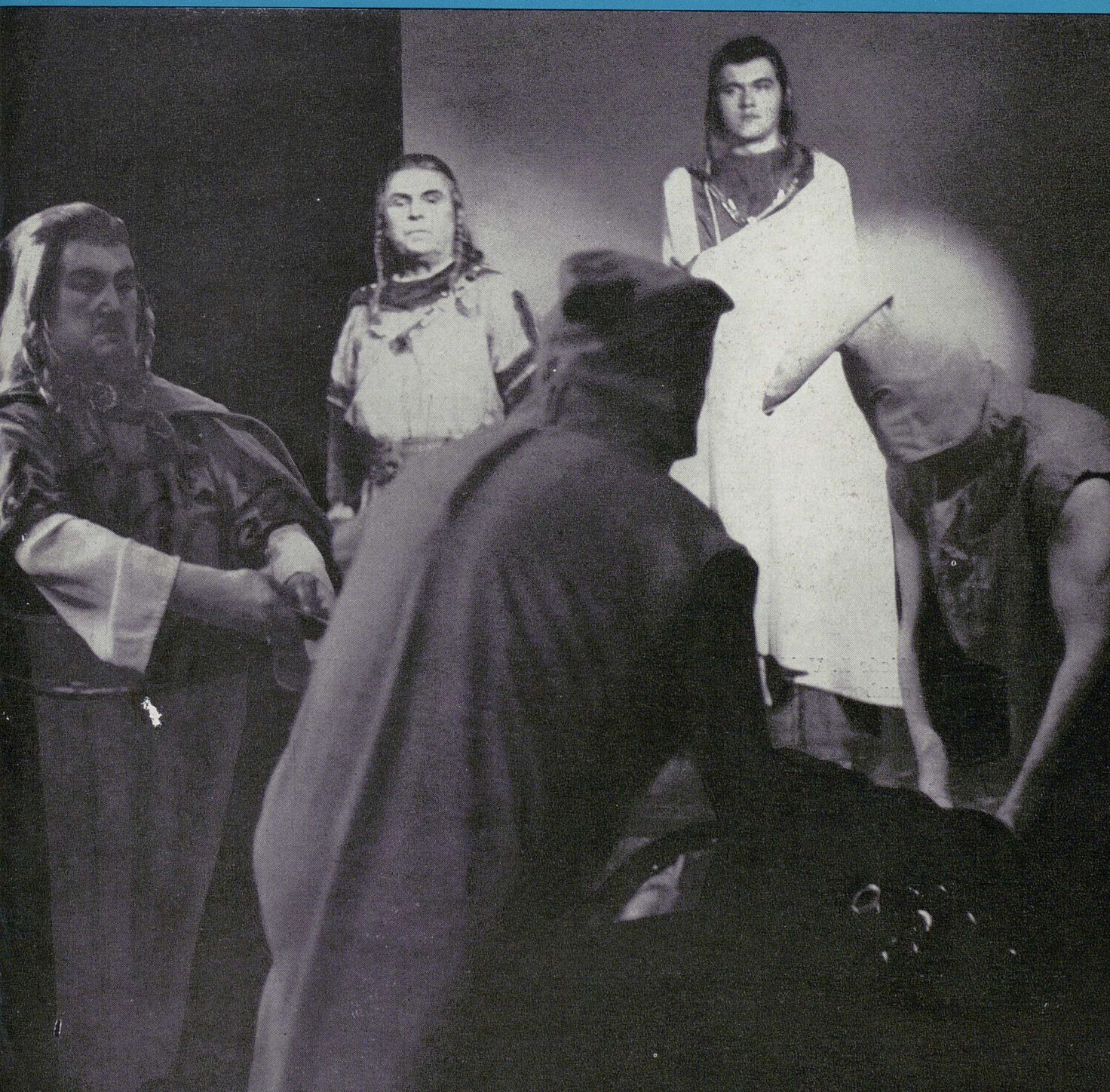
12

as69

AMATÉRSKÁ SCÉNA

MALÁ GALERIE (12)

Bratislavský režisér L. Vajdička, dnes už režisér z povolání, pracoval po léta v amatérském souboru OB Bratislava-Nivy, s nímž vytvořil několik nezapomenutelných inscenací. Ve všech se ve svém malém hereckém kolektivu opíral o VIOLU KOVÁČOVOU, která si několikrát naplno získala obdiv i lásku hronovských diváků. Na Pražákově snímku ji vidíte v roli vdovičky z Čechovova Medvěda (1967).

Na titulním snímku záběr z Hrubínovy hry Oldřich a Božena v provedení Malého divadla ZK Severočeských tukových závodů v Ústí nad Labem.

Čechov mezi námi

Činoherní klub uvádí v režii Jana Kačera **Višňový sad**. Poslední hru dramatika, jímž sui generis začíná moderní světové drama. Máme tak znovu možnost — zajímavější tím, že se tak děje právě nyní — uvažovat o tomto ruském dramatikovi, zvláště pak o jeho cestě životem, která mi v mnohém připomíná Karla Čapka. Oba byli svou fyzickou konzistencí nehrdinští, spíš nemocní, oba milovali ušlápnuté lidi, oba viděli kolem sebe nejen svět velkých problémů, ale také bláto, rosu v trávě a smutek světa. Oba se chtěli smát, ale oba se smáli jaksi „ohleduplně", měli rádi lidi a tak či onak měli blízko k oboru, který se zdravím a nemocemi lidí přímo zabýval — medicíně. Čapek měl tatínka lékařem a jako kluk s ním hodně jezdíval na všelijaké pojížďky, Čechov pak byl sám lékařem... Srovnání by se jistě našlo ještě víc. Kromě toho i nejeden protiklad. Jak by také ne, oba žili v jiném cípu světa, jinými životy, obklopeni jinými lidmi a jiným světem. Ostatně nechci srovnávat, uváděl jsem ten příměr jen tak, coby osobní pocit. Snad proto, že vlastně oba autory u nás dlouhá léta stíhal dosti podobný osud. Čapek nejprve prostě jako by nebyl a pak, když už mohl být, byl jen takový, jaký měl být, nikoli jaký byl ve skutečnosti se všemi rozpory a protiklady velkého umělce i chybujícího a omylného smrtelníka. Čechov — mohli bychom říci — „byl vždycky". Jenže vzpomeneme-li si, **jaký** Čechov to byl, jak zúžený, přizpůsobený a neustále přizpůsobovaný, pak tedy vlastně v úplnosti dlouhá léta také nebyl.

Nechci však tvrdit, ejhle, teprve nyní jsme objevili Čechova, teprve dnes víme, jak hrát jeho hry... Co jsem řekl o genezi našeho poznávání A. P. Čechova, je jen takový povzdech. Snad je to dokonce samozřejmé, že velikán, jakým A. P. Čechov jistě v dějinách literatury je, bývá poznáván léta.

Uvedení Čechova v Činoherním klubu evokuje jinou myšlenku: Jakými inscenačními proměnami jeho dílo u nás procházelo! A přitom, aniž si to třeba vždy uvědomíme, tyto proměny nejsou jen dokladem **estetických** divadelních proměn. Jsou naopak svědectvím o nás samotných, o našem myšlení, cítění, politických stanoviscích. Jestliže v roce 1951 vychází do češtiny přeložená kniha teoretika Jermilova **Dramatik A. P. Čechov**, je tento čin sám o sobě výrazem určité situace a jistých tendencí. A je stejně tak pochopitelné, že o několik let později — škoda, že dokonce o devět! — vychází u nás Čechovova korespondence, několik set stranový breviář, v němž si můžete číst snad denně, pro hloubku, něžnost a upřímnost každé věty. A po tomto autorově přiznání nám už mohl sotva kdo tvrdit „jak to vlastně autor myslel". Čechov byl pro naše divadlo v posledním dvacetiletí několikrát úhelným kamenem sporů, zatracován a oslavován; díváte-li se dnes v hledišti mladého divadla, zhruba generace třicátníků až čtyřicátníků, na Kačerovo představení, souznívá ze všeho nejvíc právě s Čechovem, jak ho známe z jeho **přiznání**.

V roce 1888 píše: *„Politické, náboženské a filosofické hledisko dosud nemám ujasněno; každý měsíc je měním, prozatím se proto omezím jen na líčení, jak moji hrdinové milují, jak se žení, rodí, umírají a co mluví."* Žil sám, se svými pacienty, později se svými „nezdary" literárními. Neměl o sobě nikdy žádné přehnané pocity, litoval, že neumí jazyky, jindy si poznamenal, že pro medicínu se nehodí, protože nemá patřičný vztah k penězům, kterých má moc málo, a pro literaturu nemá dost talentu... Žil ve světě, o němž si v deníku zapsal: *„Samolibost a domýšlivost máme evropskou, ale myšlení a jednání asijské."*

Arthur Miller o něm kdysi řekl, že mu pomohl nejen jako dramatikovi pochopit, co to je moderní drama, ale jako člověku pochopit moderní svět.

Višňový sad psal Čechov jako komedii („komedie je parodie tragédie"), divil se, když mu z MCHATu psala jeho žena Knipperová, že se ve hře moc pláče (*„Bojím se, že Aňa nasadí plačtivý tón...; bojím se, že ji bude hrát nikoli mladá herečka"* — A. P. Č.). Čechov trpělivě odepisuje a vysvětluje. Je tomu tak již v době, kdy z Jalty píše Němirovič-Dančenkovi: *„Žiji osaměle, držím dietu, kašlu; občas se vztekám, čtení mě omrzelo — takový je můj život."*

Taková je také Kačerova inscenace. Zazní jako aktualita, když se třeba smějeme Gajevovým projevům ke skříni, štípne nás do tváře komickými situacemi, dráždí, podněcuje a stále udržuje v pozornosti díky řadě výborných hereckých výkonů, především se sluší jmenovat Landovského Lopachina. Ale ze všeho nejvíc tu čteme s režisérem a herci v autorovi, který by se chtěl smát, proto píše komedii, jenže její téma je vlastně strašně smutné. Postavičky jsou zbavené vůle znovu se rvát se životem, uzavírají s ním kompromis a to, co přichází, ten rozkročený Lopachin, v tom cítíme, ve skvělém Suchaříp ově novém překladu, až příliš silně utilitární nadcházející svět chatařů, svět moderní civilizace, v němž není času na čechovovské kontemplace. Ze všech stran zní křik po **užitečnosti!** Jenže Čechov, jak před devíti lety napsal Emanuel Frynta, uměl především „sám sebe hodit přes palubu..." V Kačerově inscenaci není lyrické snění, ale objektivní lidskost — tady má kus své pravdy i jindy zatracovaný Jepichodov —, nikoli škatulkování, nýbrž jakási rozprava s různými lidmi o jejich a našem životě, u příležitosti nepříliš radostné události, dražby, přesněji vynucené-

Sochůrkovy snímky z Višňového sadu v provedení Činoherního klubu

ho prodeje zadluženého višňového sadu, který je sice slavný, ale bezcenný. Musí být prodán, protože není k ničemu. A nový svět nesnese nic, co není k něčemu.
Čechov tedy přišel opět mezi nás, aby nám připomněl, jak on vidí lidi kolem sebe a tím nám pomohl vidět lépe lidi kolem nás. Stařičký Firs na konci hry zůstává opuštěn, zapomenutý, je na jevišti sám. Hrával se jako labutí píseň hry a dokonce celé společenské vrstvy. Dnes v tom vetchém stařičkovi, když ulehá na zaprášenou bednu, jakoby na katafalk, cítíme osamělost a opuštění, na něž si často stýskal sám autor. Je to tatáž osamělost, kterou se tak neslavně může pochlubit dnešní člověk uprostřed radovánek přítomnosti. Čechov uměl sám sebe „neustále házet přes palubu“... A co my?
Tedy beznaděje? Kdepak! Musíte představení vidět, abyste pocítili, kolik radosti ze hry dává a kolik jistoty přináší svým poznáním jako celek. Hlediště i jeviště si čte jedním dechem z veselých scének pětašedesátileté komedie, která nám v mnohém připomíná — Koho vlastně? Co **všechno** vlastně?

Aleš Fuchs

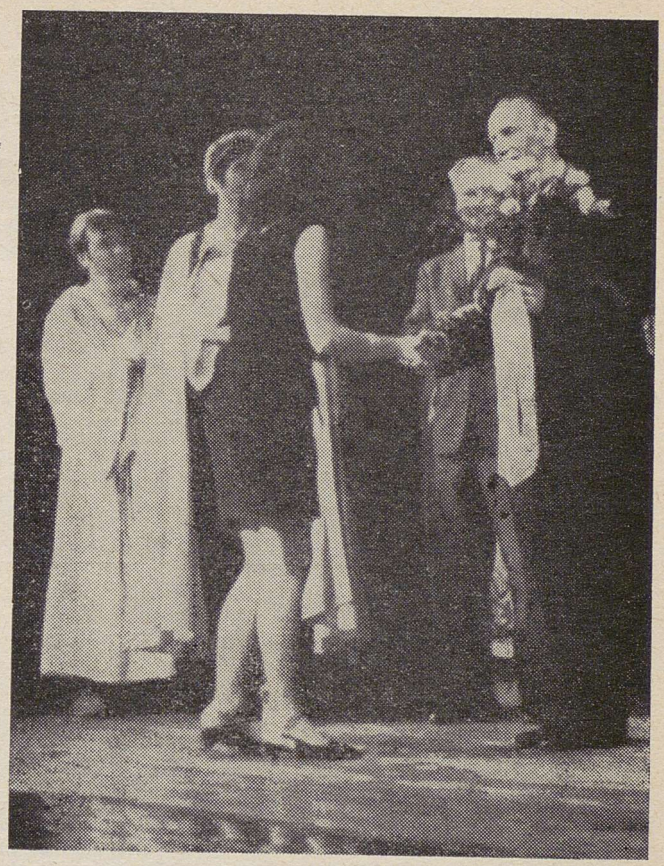
pod čarou

OVALTINE HELPS PUT BACK, WHAT THE DAY TAKES OUT

(Ovaltine pomáhá návrátit, co ti den vzal)

Nástrahy země anglické se projevují různě. Jedním z možných vrcholů je zastižení královny včetně slušivého kloboučku a nejsmrtelněji nejvážnější osobní gardy při uvítacím ceremoniálu na počest pana Kekonnena s chotí. Show pro turisty, příležitost k shovívavě spokojenému pokývnutí domorodců, šok až k pláči pro ty, kdož by rádi za „nejsmrtelněji nejvážnější“ považovali něco úplně jiného. Budiž jim omluvou, že obvykle pocházejí z kontinentu.
„Fiddler on the roof“ (Šumař na střeše), známý návštěvníkům pražského Národního divadla, se v Londýně hraje už třetí sezónu. Což v tomto případě znamená naději stát se podobným šlágrem, jako jedna Agatha Christie (sedmnáctý rok). Šumař se hraje mimo neděle denně, představitel hlavní role Alfie Bas se loučí, přichází jeho americký kolega. Ono přece jen hrát tři roky denně náročný muzikál není žádná legrace. Ač jinak představení samo o sobě legrací samozřejmě je. Legrací, sentimentem, zapamatovatelnými písničkami, perfektně nacvičenými pointami jednotlivých scén, končících v potleskových pózách... Pro našince, vyučeného scénami Svobodovými, Tröstrovými, Vychodilovými atd. je legrační i svou scénou z Perníkové chaloupky. Čímž nebudiž upřeno ani Ň výtečné choreografii pana Robinse („West Side Story“) a absolutně profesionálnímu výkonu orchestru i většiny herců.
Před zhlédnutím Shakespearova Mnoho povyku pro nic v provedení Royal Shakespeare Company se jedna z mladých adeptek amerického plátna i jeviště, studující v té době anglické divadelní školství, zajímala o to, ví-li české publikum něco o Shakespearovi jako takovém. Po ujištění, že známe dokonce i jiné autory, jsme si připadaly jako kolegyně. „Much ado about nothing“ (Mnoho povyku pro nic) se hraje v sice starém, ale poměrně útulném Aldwych Theatru, zatímco druhá část zainteresovanosti Royal Shakespeare Company je obrácena k divadelní budově ve Stratfordu. Režiséru Trevoru Nunnovi se na jedné z nejúspěšněji řešených scén, jaké jsem v Londýně zhlédla, podařilo takzvaně udělat vynikající představení, založené nejen na hereckých výkonech, ale i nesmírně funkčních režijních nápadech. Z ničeho nic se před vámi začne odehrávat řada originálních režijně hereckých (samozřejmě perfektně řemeslně zvládnu-

NÁRODNÍ UMĚLEC MEZI OCHOTNÍKY

Koncem září (24. 9. 1969) mělo Malé divadlo závodního klubu ROH Severočeských tukových závodů v Ústí nad Labem malý divadelní svátek. Mezi jeho amatérský soubor zavítal národní umělec, básník a dramatik František Hrubín.

Přijel se podívat na svou hru Oldřich a Božena, kterou soubor Malého divadla nastudoval k 20. výročí svého trvání. Ačkoliv se jednalo již o devátou reprízu, naplnili ctitelé milovaného básníka intimní hlediště Malého divadla, aby mohli Františka Hrubína v závěru představení pozdravit na jevišti mezi účinkujícími. Byli jsme ovšem nejvíce zvědavi, co řekne Mistr našemu představení. Podle jeho slov režijní soustředění na podstatu příběhu, na citové vztahy několika málo hrajících osob, na vnitř-

pod čarou

tých) nadkresů jednotlivých situací. Uveďme třeba rozehrávku kolem zdravení. Stráž držící kopí v pravici má pozdravit velitele zasalutováním. Vojenský pozdrav je učiněn, kopí však nezadržitelně padá k zemi. Po dvojím opakování je už velitel připraven a třetímu vojínovi padající kopí zadrží.

Londýnský Tower s proslulým Tower-Bridge zřejmě nemá být navštěvován v neděli. Každopádně množství lačných diváků svědčí o doslova nevšedním zájmu, kterého využili podnikaví pouťoví atraktéři — polykači řetězů a vyvlékači z pytlů, do nichž byli předem zavázáni a zařetězováni. Velká produkce trvá kolem hodiny, je dokonale profesionální, včetně vybírání peněz, které je delší než produkce sama.

Jinak si samozřejmě ani tady nikdo nikoho nevšímá, jednotlivec je v tomto městě, zvláště pak na tomto historickém místě, zredukován na posunovaného majitele vstupenky, všemocný dav bez tváří se stává obětí, dirigovanou uniformovanými strážci předmnohaletého pořádku.

V Shaftsbury Theatre se hraje nejpopulárnější muzikál poslední doby — americké „Hair" (Vlasy). Brooklinské podsvětí tu slouží jako a jen jako půda pro nohy herců, jinak by se nitkovitý děj mohl odehrávat kdekoliv. Na jevišti se vystřídá asi dvacet herců, respektive zpěváků, respektive tanečníků, nejstaršímu není víc než 28 let. Zoufalé křičení celé inscenace působí trochu jako dobře zorganizovaný happening. Je tu použito všech možných i nemožných jevištních, respektive divadelních účinků. Pomazání herce blátem a polepení peřím, létání na lanech, kolektivní soulož, transparenty a hesla proti válce ve Vietnamu, proti potratům, proti všemu, tři černošky v jediných efektních šatech na vyjížděcí lávce, zpívající za krouceni toliko obou krajních zadních proporcí jeden z nejpopulárnějších songů inscenace, dívka v pokročilém stavu těhotenství má své parádní číslo v otvoru do propadu, dámský i pánský striptýz, do všeho opravdové luxování jeviště...

Je to smutné představení z důvodů různých, až nejrůznějších. V červenci bylo vyprodáno do konce září, vlastnit desku s nahrávkou se stalo poslední módou.

A pak vás na závěr londýnského divadelního léta, samozřejmě kromě řady dalších, více či méně význačných představení, může potkat třeba už „jen" výměna stráží před Buckhinghamským palácem. Trvá přes hodinu, je to veliká paráda, královská kapela hraje skoro jako hradní hudba, pak to všecko zas odejde a vy zjistíte, že ti dva ubozí vojáčkové před vartovacími budkami, kvůli kterým se snad všecko dělo, tam stojí dál. Ti sami, možná tu budou ještě zítra nebo za rok, ale hlavně proto, aby vám dokonalou upravenosti a sugerováním majestátu své velitelky, potažmo celé Anglie, vřele a rozumně doporučili:

n e r o z č i l o v á n í,

zachování dobrého stavu plotů okolo všech vašich PRIVATE latifundií, případně skromný plakát, hlásající: Jestliže m u s í t e pracovat, obraťte se na zprostředkovací kancelář...

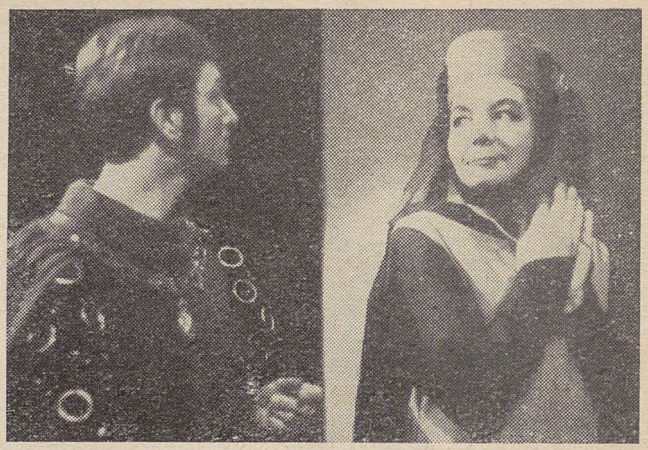
ale hlavně: Ovaltine helps put back, what the day takes out!

LÍDA ENGELOVÁ

ní problematiku, správně zdůraznilo komornost této hry. S koncepcí režiséra Ladislava Antonyho i s uměleckou úrovní celého souboru byl František Hrubín neobyčejně spokojen. Po představení podepisoval ctitelům poezie svoje knížky, besedoval s herci a natáčel interview pro Čs. rozhlas.

Národní umělec Karel Höger byl rovněž pozván vedením Malého divadla, aby v některém z dalších představení Hrubínovy hry účinkoval v roli císařského legáta Guntra. Ve svém dopise znovu potvrdil uznání Františka Hrubína a mezi jinými píše: „... mluvil jsem s panem Hrubínem, velmi, velmi si vaše představení chválil, cenil jeho komornost a některé výkony označoval za profesionální. I bez tohoto doporučení si s vámi rád zahraju."

Hra Oldřich a Božena zůstává na repertoáru Malého divadla již druhou sezónu. řh.

Jaromír (J. Mikoláš) a Juta (E. Čejchanová) z ústecké inscenace Oldřicha a Boženy

Představujeme vám

Chceme vás postupně seznámit alespoň kratičkými charakteristikami a Mincovými snímky se zvolenými členy ústředního výboru Svazu českých divadelních ochotníků. Pro dnešek s jeho nejvýznamnějšími funkcionáři. REDAKCE

JUDr. MILAN KYŠKA, předseda ústředního výboru SČDO

Narozen v r. 1923, pracuje v odboru perspektivní koncepce České televize. V ochotnickém divadle je činný přes dvacet let především jako režisér. Je absolventem lidové akademie umění. Středem jeho zájmu je divadlo poezie a hry pro děti.

CYRIL BLÁHA, první místopředseda ÚV SČDO

Narozen v r. 1909, povoláním dispečer hranické Sigmy, nyní v důchodu. V ochotnickém divadle pracuje od r. 1920. Je uměleckým vedoucím, režisérem a hercem souboru Tyl v Drahotuších, členem okresní divadelní sekce v Přerově a krajské v Ostravě, předsedou představenstva Jednotného klubu pracujících v Hranicích a předsedou školské a kulturní komise MNV Drahotuše. Je činný rovněž jako okresní porotce, stálý dopisovatel Nového Přerovska a Amatérské scény. Od příštího roku znovu členem redakčního kruhu Amatérské scény a krajským tiskovým důvěrníkem.

MILOŠ HONSA, druhý místopředseda ÚV SČDO

Narozen 1911, povoláním vedoucí technického provozu Divadla Vítězslava Nezvala v Karlových Varech. Je režisérem a scénografem karlovarského Divadelního studia D3 — v současné době jednoho z nejlepších amatérských souborů Západočeského kraje. V amatérském světě je znám především jako vynikající scénograf a jako funkcionář karlovarského okresu a Západočeského kraje. Kromě funkce místopředsedy zastává v ústředním výboru SČDO ještě funkci vedoucího komise pro scénografii a evidenci jevišť. Na letošním Jiráskově Hronovu i jiných festivalech vystavoval ukázky své scénografické tvorby.

PhMr. JINDŘICH NEBESKÝ, jednatel ústředního výboru SČDO

Narozen 1925, zaměstnanec Ústředního státního veterinárního ústavu. V ochotnickém divadle pracuje od r. 1943 jako herec, později režisér a dramaturg souboru Tyl OB Sezemice u Pardubic. Od r. 1951 členem okresního, od r. 1961 krajského poradního sboru v Hradci Králové. Prošel řadou režisérských školení a získal několik cen za režijní práci. Pokouší se rovněž autorsky v oblasti dramatické tvorby.

JOSEF BROŽ, pokladník ústředního výboru SČDO

Narozen 1915, pracuje v ochotnickém divadle od r. 1929, od r. 1937 členem ochotnického souboru v Žebráku. Byl tajemníkem Jungmannova okrsku ÚMDOČ a členem krajského výboru Matice. Nyní je předsedou okresního výboru Středočeského sdružení amat. divadel a členem jeho krajského výboru. Prošel mnoha ochotnickými školeními a má za sebou přes 200 divadelních vystoupení.

Jiřina Malá (Máj, Praha) v titulní roli Makariova Strašidýlka

ŽEBRÁK DIVADELNÍKŮ

V září je v Žebráku krásně. Kousek za městem oba hrady – Žebrák i Točník – vyčnívají z barvícího se listí – a když slezeš strmý kopec, stojí to za to, protože od brány Točníku je překrásný rozhled na mírně zvlněnou okolní krajinu. Je to prostě jedno z míst, kde si vždycky znovu uprostřed zmatku všedních dnů uvědomíš, jak to všechno na tom světě přece jen stojí za to, protože krása je věčná.

Samotné město Žebrák má bohatou kulturní tradici a je spojeno s řadou známých jmen, například bratří Nejedlých, Šebastiána Hněvkovského, K. J. Erbena (který svoje Sládky psal právě pro žebrácké ochotníky). Dále má velmi hezký kulturní dům s dobře vybaveným jevištěm a příjemným menším hledištěm – a v neposlední řadě obětavé lidi, kteří mají rádi divadlo. Tedy všechny předpoklady pro to, aby se tady mohla pořádat přehlídka ochotnických souborů. A z toho ze všeho jsme vycházeli už loni, kdy Středočeské divadelní dny byly poprvé zahájeny.

V posledních letech probíhala ve Středočeském kraji – jako ostatně i všude jinde – celá řada krajských přehlídek ochotnických souborů. Podlipanské hry v Kostelci n. Černými lesy a Rakovnická Divadelní žatva jako dvě nejtradičnější však před několika lety skončily, a pak už se přehlídková místa střídala podle toho, jak to koho zrovna v přípravách napadlo. Při zahajování činnosti Středočeského sdružení amatérského divadla jsme znovu začali uvažovat o vytvoření místních tradic krajských divadelních přehlídek – a v roce 1968 probíhaly první Středočeské divadelní dny v Nymburce a v Žebráku. Letos byl první Žebrák – od 18. do 21. září. Rozmáchli jsme se trochu víc, než loni, proti čtyřem představením minulého roku viděli letos diváci šest představení pěti souborů.

Zahajoval soubor z Čelákovic inscenací hry M. Kubátové Jak přišla basa do nebe. Čelákovští poměrně dlouhou dobu nehráli, ale před několika lety patřili k řadě nejvyspělejších souborů kraje. Teď se kolem základního kádru někdejších členů souboru seskupila řada mladých lidí a Basa byla vlastně prvním představením po těch zmíněných několika letech. A přesto, že ji hráli po tak dlouhé odmlce, vytvořili představení svižné a radostné, divácky velmi vděčné a tedy plným právem patřící na krajskou přehlídku. První den

Baptistův snímek z Makariovy pohádky Strašidýlko v provedení souboru Máj Praha

kolika velmi dobrými hereckými výkony, a hlavně se podařilo zas trochu rozšířit ochotnické přátelství i mimo hranice kraje – tedy to, oč se začínáme snažit i při ostatních krajských přehlídkách.

Žebrák vrcholil nedělním večerním představením, Drdovými Dalskabáty, které nastudoval Soubor mladých z Vysoké Libně na okrese Mělník. A bylo velmi potěšitelné, že právě závěrečné představení bylo vrcholem přehlídky, že tedy tzv. „šla nahoru". Soubor mladých nepatří ke skupině zvlášť vyspělých souborů kraje, je složen výhradně z mladých lidí, někdy i začátečníků. Co ale bylo na celém představení výjimečné, byl elán a chuť, s nimiž Vysokolibeňští hrají divadlo. Přesto, že jsem ochotnických představení viděla dost, neviděla jsem snad až právě do těchto Dalskabátů nic tak jiskřivého a nadšeného. V představení je jistě řada chyb a nedostatků (i když na druhé straně jsou v něm i vynikající herecké výkony) – ten zápal je ale tak strhující, že se musíš na to, co se hraje, dívat jinýma očima. Tady se totiž jako na dlani jeví samotná podstata ochotnictví a to, proč vlastně všechna ta práce a do velké míry i kus sebeobětování stojí za to. Takže soubor plným právem a také s velikým nadšením přijal cenu diváka.

Nedělní dopoledne patřilo Roztockému zámeckému orchestru a Malému divadlu poezie z Veltrus. Matiné, které jsme viděli a slyšeli, bylo celkem výjimečné na divadelní přehlídce, ale bylo milé a je škoda, že zřejmě nezvyk publika na tuto denní dobu a asi také dost velký počet představení způsobily poměrně velmi malou návštěvu.

Jinak však stojí za zvláštní pozornost vděčné a dobré publikum v Žebráku, které zcela zaplnilo hlediště při všech představeních. Celá přehlídka pak měla zvláštní atmosféru přátelského porozumění a té pravé ochotnické soudržnosti, kterou často na jiných přehlídkách podvědomě nebo i vědomě postrádáme. Bylo by správné se zmínit i o vzorné péči patronů jednotlivých souborů, o zvláštním kouzlu společných sezení po představeních, o tradici pokládání kytice na hrob bratří Nejedlých na místním hřbitově – bylo by toho prostě ještě mnoho. Ale snad jedno závěrem – že totiž Středočeské

odpoledne hrál soubor Tyl Jednotného klubu pracujících Labín v Brandýse – Staré Boleslavi Pohádku o Honzovi a princezně Zlatovlásce. Týž soubor hrál v Žebráku úspěšně už loni –, a i letos byl dětským publikem přijat s nadšením. Herci mají k těmto divákům blízko – sami k nim nedávno ještě patřili, protože jejich věk se pohybuje od 17 do 20 let. A je hezké, že se kolem Tyla vytvořila tak velká skupina mladých lidí a režisérce souboru dělá starosti co hrát, aby se všichni uplatnili.

Druhý den odpoledne i večer vyplnil pražský MÁJ – člen Středočeského sdružení amatérského divadla – Makariovým Strašidýlkem a Benedettiho Manželem v laguně. Hezká inscenace pohádky byla úspěšná a hlediště bylo jako v předchozím odpoledni naplněno do posledního místečka. Benedettiho konverzačka je vysloveně oddechovou záležitostí, v níž vcelku o nic nejde – tím větší ale klade nároky na herecký projev i režijní ztvárnění. Tradičně dobrá úroveň souboru se tady znovu potvrdila. Viděli jsme zábavné představení, nastudované s potřebnou hereckou rutinou, mající nutný spád a rozhodně ne nudné.

Sobotní večer patřil hostům ze Západočeského kraje, souboru Sládek ze Zbiroha a jeho inscenaci Candoniho Přání sobotního večera. Hra je nesporně velmi obtížná pro svůj filosofický podtext a vcelku malý dějový spád. Přesto jsme viděli odpovědně nastudované představení s ně-

Divadelní soubor mladých z Vysoké Libně uvádí Drdovy Dalskabáty

Pražský Máj uvádí Benedettiho veselohru Manžel v laguně. Foto Baptista

G. Urban, S. Maršak a N. Kadlecová (Máj, Praha) v Benedettiho komedii

sdružení amatérského divadla začalo už loni dobře a letos pokračovalo právě tak. A že třeba na přehlídkách už se začala zřetelně projevovat správná cesta ochotnické organizace, která vznikla a v kraji pracuje už přes rok. Spočívá v těžko definovatelných vztazích mezi soubory, v tom, jak lidé k sobě přistupují – prostě v celém ovzduší. A to je správné a důležité.

HELENA VEDRALOVÁ

V. Shrbený — Tuláček v komedii M. Kubátové Jak přišla basa do nebe. Foto Baptista

II. STŘEDOČESKÉ DIVADELNÍ DNY V NYMBURCE

Zahájení II. středočeských divadelních dnů

V neděli 5. října skončila druhá část krajské přehlídky ochotnických souborů Středočeského sdružení amatérského divadla, která se konala stejně jako loni v Nymburce, v městě s bohatou tradicí divadelní, zvláště pak ochotnickou, ve městě, které se chlubí opravdu krásným kulturním stánkem, znovuzřízeným Hálkovým divadlem. Protože o ně pečují a hrají v něm většinou ochotníci, není divu, že se tu všem hostujícím souborům velice líbilo i dobře hrálo v podmínkách a prostředí, na které budou ještě dlouho vzpomínat. Některé z nich bude v daleko těžších podmínkách doma posilovat naděje, že se mohou při dobré práci dostat na přehlídku do Nymburka znovu. Mohu tedy hned v úvodu radostně konstatovat, že dobrá věc se podařila a že letošní druhý ročník měl vcelku velmi zdařilý průběh. Pořadatelé, KV Sdružení, OV SSAD v Nymburce, Krajské osvětové středisko a DKV v Nymburce, veškeré potíže a nesnáze, které se vyskytly ještě před zahájením i v průběhu přehlídky, úspěšně zvládli a dokázali pro diváky, hosty a soubory vytvořit po všech stránkách příjemnou atmosféru.

30. září bylo SLAVNOSTNÍ ZAHÁJENÍ PŘEHLÍDKY pořadem monologů a dialogů z her ruských klasiků (Lermontov, Puškin, Gogol a Čechov) v provedení členů divadelních souborů Scéna Kralupy a Havran Veltrusy. Slavné monology a dialogy skloubil režisér St. Rob se scénickou hudbou a průvodním slovem v důstojné pásmo. Bylo protiváhou druhé, veselé části večera, vyplněné Čechovovou aktovkou MEDVĚD, ve které jsme obdivovali komediální projev S. Tatara v titulní roli a postavu Luky (R. Brázdil).

Druhý večer patřil hostitelskému souboru, Dramatickému odboru Hálek, který za svou dosavadní činnost získal odměnu MNV — titul „budovatel města Nymburka". Pro přehlídku si vybrali obtížnou hru národního umělce Františka Langra JISKRA V POPELU. Inscenace byla ve znamení Jana Rachlíka, který v ní oslavil jubileum padesáti let ochotnické činnosti a znamenitě vytvořil postavu Zemana. Většina ostatních představitelů (včetně režiséra Jana Paulů) si v této komedii zopakovala role, neboť Nymburští uváděli tohoto Langra již před dvaceti lety. Chybějící postavy byly nahrazeny novými herci (J. Ehlová, Zd. Válek) velmi šťastně. Výborná byla vkusná a účelná scéna ing. Vl. Miloty.

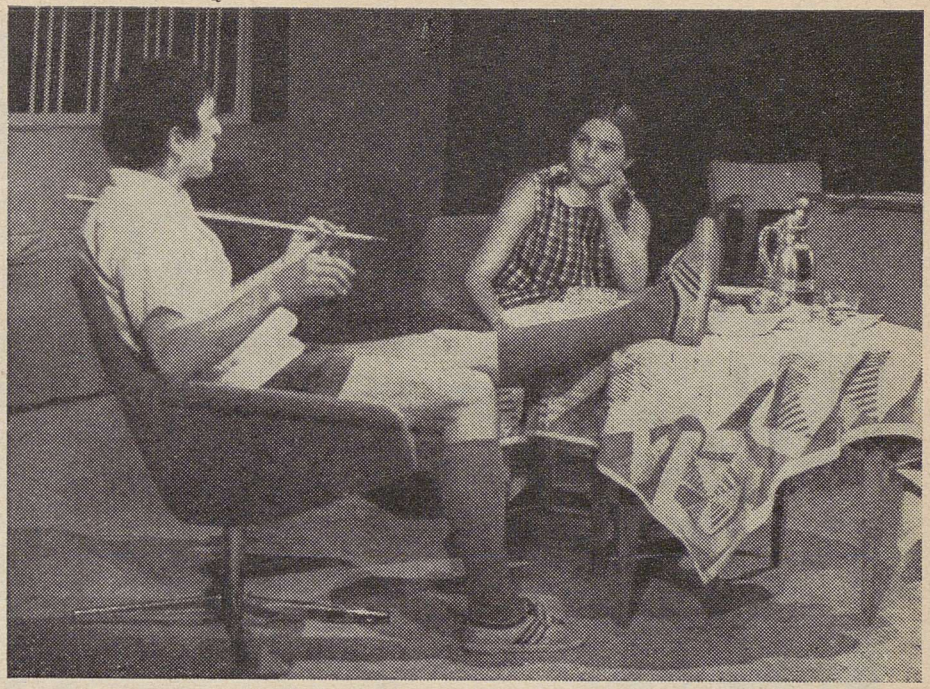
V třetím večeru se představil nymburskému publiku host ze Severočeského kraje, divadelní soubor Scéna z Libochovic, který je sám už jedenáct let pořadatelem populárního festivalu a na něm také hostitelem středočeských souborů. Jeho vystoupení v Nymburce tak znamenalo navázání družby nejen libochovického a nymburského souboru, ale i Severočeského a Středočeského kraje v ochotnickém divadle. Tentokrát sehráli Libochovičtí v Nymburce veselohru N. Manzariho NAŠE DRAHÉ DĚTI. Pro představení měli oporu ve zkušené herečce M. Gruntové v postavě služebné Julinky a v obou výkonech mladých představitelů. Handicapem byla chorobná indispozice představitelky Marildy. I tak patří Libochovickým dík za to, že přes potíže představení uskutečnili a umožnili tak porovnání výsledků ochotnické práce obou krajů.

Na čtvrtém večeru hostovalo Divadelní studio ZK KDC Beroun se hrou J. N. Nestroye LUMPACIVAGABUNDUS. Berounští si dovedli svým elánem již po několika výstupech a písničkách získat obecenstvo, které jim cele fandilo. Zejména první jednání mělo patřičný spád zásluhou tovaryšů Klížka, Knajpa a Jehličky (O. Aksman, J. Fron, J. Goldman), kteří společně též hru režírovali a jako herci byli i pěvecky na výši. Dobrým výkonem se k nim řadil J. Hnízdil v postavě Lumpacivagabunda. Další dobrou devízou berounského představení bylo hudební nastudování Vl. Halady. Na komediální výkon a herecký elán, s nímž pro-

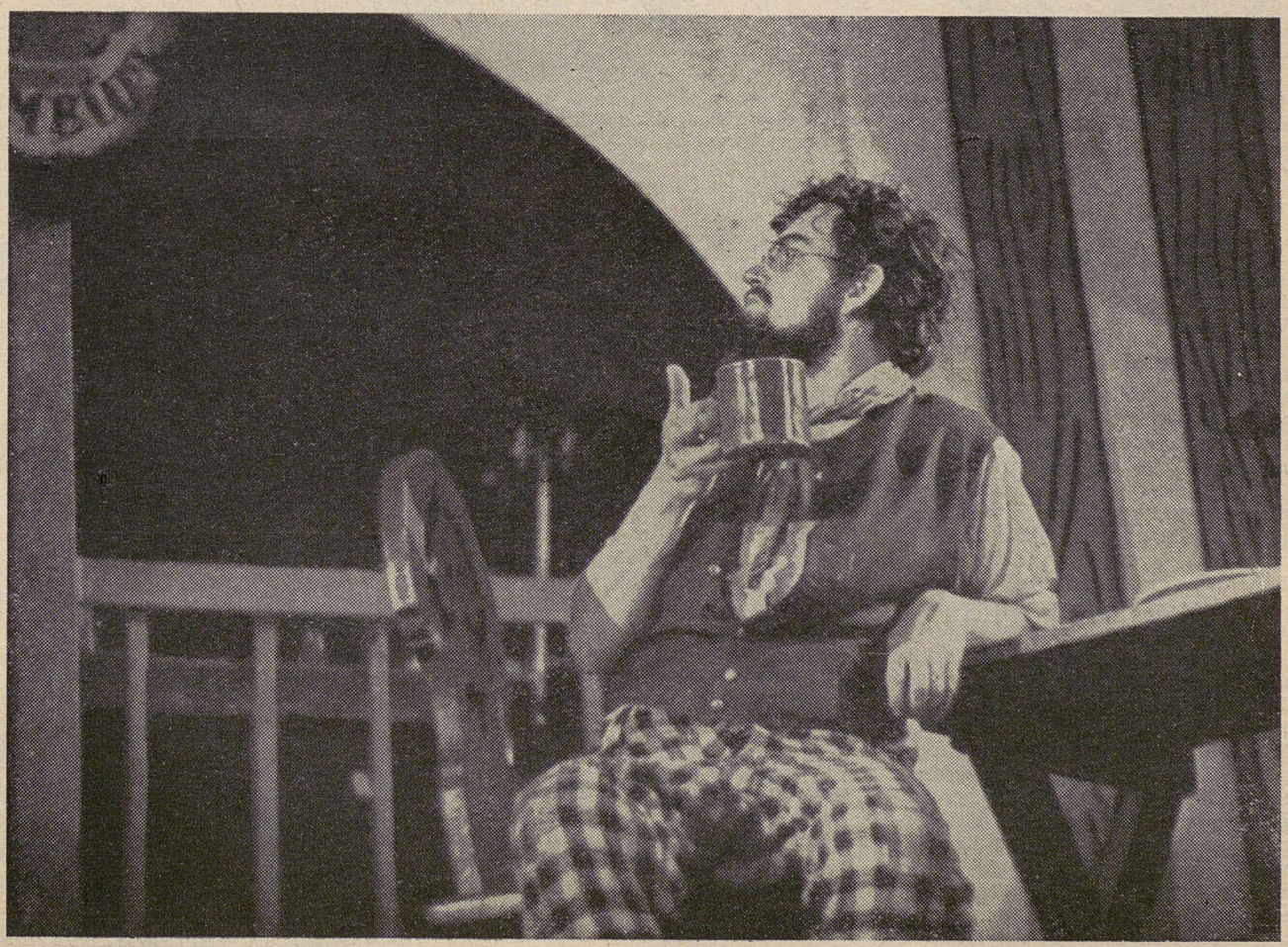
Vítání libochovického souboru na MěNV v Nymburce

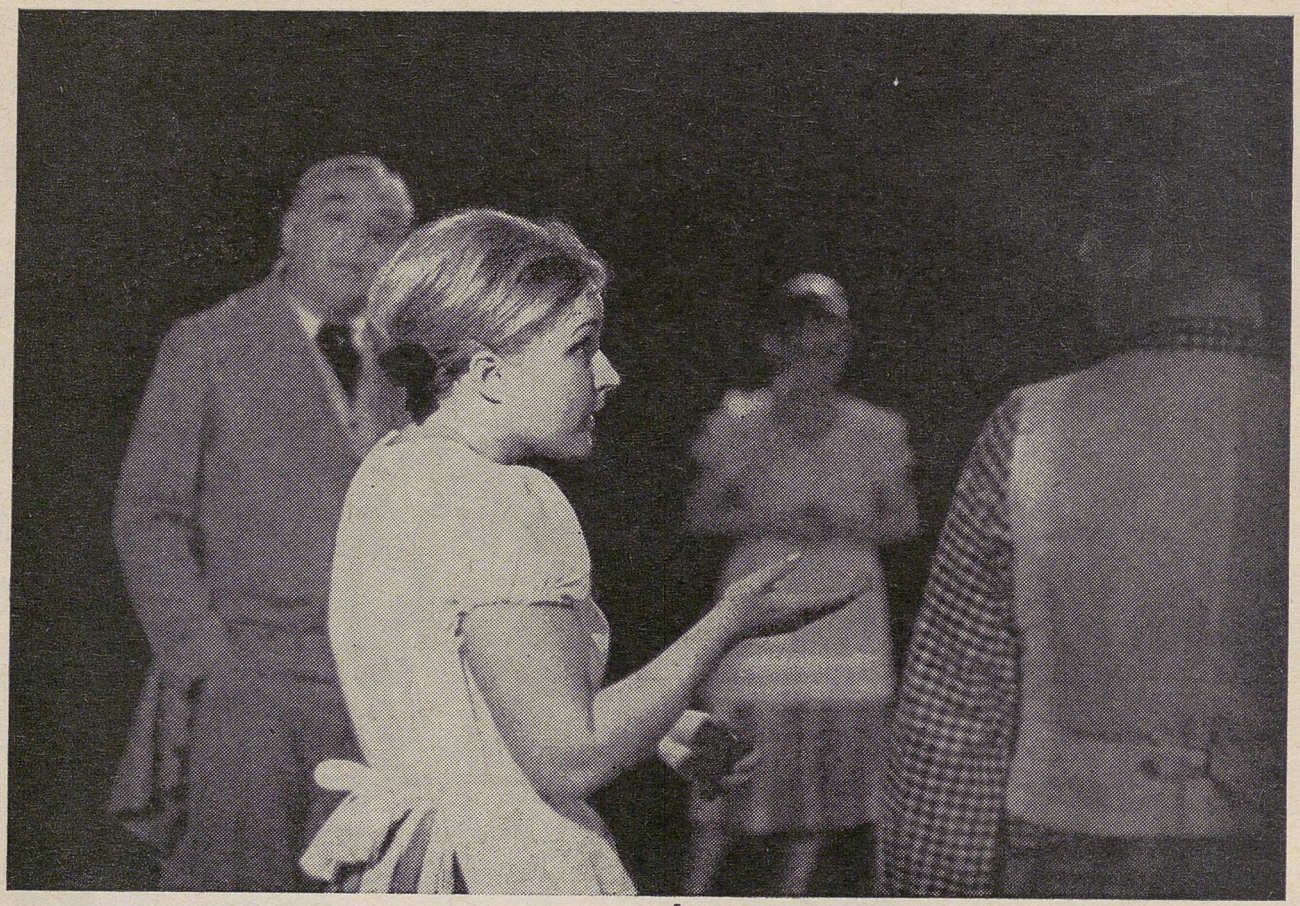

Nahoře Baptistovy snímky z Langrovy hry Jiskra v popelu (soubor Hálek, Nymburk), dole J. Goldman v roli Jehličky z Nestroyovy komedie Lumpacivagabundus (KDC Beroun)

Nahoře záběr z Podskaláka (soubor Jiří, Poděbrady), uprostř d z pohádky o Sněhurce, dole J. Kadeřávková (Máj, Praha) v roli čarodějnice z pohádky Čertovy zlaté vlasy

vokoval a strhával své partnery J. Goldman, se hned tak nezapomíná. Další večer patřil SVATBĚ SŇATKOVÉ PODVODNICE O. Daňka v provedení Dramatického odboru ZK Skláren Kavalier ze Sázavy. Sázavští dokázali, že mají kádr opravdu dobrých herců, kteří dovedou i ze slabé předlohy udělat poutavé, zajímavé a barvité představení s vyrovnanými hereckými výkony, humorem a patřičnou atmosférou. Počátení nervozita se ztratila hned po prvním smíchu hlediště a potom už se stupňovala dobrá pohoda a nálada hlediště až k potleskům na otevřené scéně za výkony Hezouna (J. Vosáhlo), Andrštové (J. Kneipová) aj.

Také závěrečný večer — Šamberkův a Hašlerův PODSKALÁK v provedení Dramatického souboru Jiří z Poděbrad zářil pohodou a úsměvy hlediště. Představení mělo nápaditou scénu F. Bartáka, dobrý orchestr a hudební nastudování. Režie se soustředila hlavně na vyznění Hašlerových písniček a neakcentovala naivní literární text předlohy. Také díky tomu byl večer radostnou tečkou za celým festivalem. Obecenstvo ve vyprodaném hledišti mocně aplaudovalo většinu písniček a vynutilo si jejich opakování.

Je již dobrou tradicí všech festivalů našeho kraje, že nezapomínají na děti. V Nymburce pro ně ochotníci hráli hned dvě představení. Dramatický kroužek ZDŠ z Čáslavi spolu s dětským pěveckým sborem zahrál Hrubínovu pohádku SNĚHURKA, ZVÍŘÁTKA A SEDM MUŽÍČKŮ, pražský Máj hru G. Schulze ČERTOVY ZLATÉ VLASY.

II. středočeské divadelní hry v Nymburce, to nebylo jen těch osm představení na jevišti Hálkova divadla, ale i vítání hostujících souborů na MNV i před oponou divadla, přátelské besedy s patrony po představení (nejednou se proměnily v zábavu s improvizovaným programem), výstava scénografických návrhů Miloše Honsy, která sem byla přenesena z Hronova — a řada jiných akcí. Potěšující byl letos větší zájem diváků o představení i návštěvnická účast ochotníků nejen z okresu Nymburk. Všem se nám líbilo přátelské přijetí a prostředí, které všechny pořadatelské složky vytvořily. Dík za to všem Nymburákům!

LADISLAV LHOTA, předseda SSAD

noval, oddaluje svou smrt, začne podlézat a kritizovat se, ponižovat a uznávat svoje chyby. Nakonec si vyžádá pár slov a mluví o svobodě se závěrem, že opravdová svoboda může být jen tam, kde není obyčejná svoboda. A tak i když prostřední nakonec najde v kufru zapomenuté telecí s hráškem, nic už se nemění, protože malý byl o své oběti „přesvědčen".

Aktovka Na širém moři je obrazem síly demagogie a mocenských praktik prosadit své a zdůvodnit i nesmysl. Je to však také komedie o každém z nás. Patří do okruhu absurdních komedií, a tím je dána i její inscenační náročnost. **ko**

[117]

Mrštíkové, Alois a Vilém

MARYŠA

(1894)

Drama o pěti jednáních. 16 m, 11 ž, kompars. Výprava: náves, selská světnice, v hospodě, světnice ve mlýně, v kuchyni ve mlýně. Děje se koncem osmdesátých let minulého století na moravské dědině. Kostým: všední i sváteční, venkovský z okolí Brna, rekrutské odznaky.

Lakomý sedlák Lízal domlouvá svatbu své dcery Maryši s mlynářem Vávrou. Je to proti její vůli, ona má ráda Francka. Ten však narukuje na vojnu, ona je donucena k svatbě, ale varovně Vávrovi říká, že to nebude pěkný život. Když se Francek po dvou létech vrátil z vojny, začne zase za Maryšou chodit. Celá vesnice vyčítá Lízalovi, že dceru udělal nešťastnou. Teď už to Lízal uznává, zvlášť když ještě slyší, že Vávra Maryšu bije. A teď ještě dostává obsílku k soudu, kde se Vávra domáhá nevyplacených peněz. Lízal teď marně přemlouvá dceru, aby se vrátila domů. Ale i Francek se marně domáhá, když ji nutí, aby s ním odešla do Brna, pro oba že je tam práce dost. To Maryša nechce. Je sice nešťastná, ale špatnou nebude. A vyčítá Franckovi řeči, které o ní po vesnici rozšiřuje, jako by se s ním scházela. Už to takhle všechno dál nevydrží. Když se Vávra vrátí z hospody, popuzen Franckovými řečmi, a dozví se, že tady byl, vyběhne za ním a střílí. A vyhrožuje, že ho určitě zastřelí. Maryša se ho zastává. Když ráno znovu vypukne hádka a Vávra vyčítá Maryše, že nemá daleko k poběhlici, rozhodne se Maryša, že ho otráví. Namíchá mu jed do kávy. Vávra ji pije. Pojednou ho mrzí jeho příkrost k ženě a domlouvá se, zda by přece nemohlo být u nich pěkně. Už kvůli dětem. Maryša ho vybídne, aby dopil. Za chvíli zděšená čeládka přináší bezvládného hospodáře. Maryša se přiznává, že ho otrávila.

Alois Mrštík (1861—1925), moravský romanopisec. Románový národopisný cyklus Rok na vsi. Vilém Mrštík (1863—1912), bratr Aloisův, romanopisec, novelista. Romány Pohádka máje, Santa Lucia.

Maryša je drama plnokrevné, ostrých barev, úsporné, účinné stavby, zvláště v závěru. Jedna z nejhranějších her na profesionálních i amatérských scénách. Stejnojmenná opera E. F. Buriana. **kr**

Poznámka redakce

Dramatugická příručka bude pokračovat i v příštím ročníku Amatérská scény, kde bude dokončena a rozšířena o doplňky a seznamy.

vyvolá jim zhmotnělého ducha Heleny spartské, která se stane jeho milenkou. Nebe se pokouší zachránit Fausta a vyzývá ho k pokání. Faust se zpovídá studentům, že upsal duši ďáblu a lituje svého činu, ale je už pozdě. Ďáblové ho odnesou do pekel.

Christopher Marlowe (1564 až 1593), anglický básník a dramatik, renesanční volnomyšlenkář, jeden z průkopníků alžbětinského dramatu, současník Williama Shakespeara. Postavy jeho her jsou ztělesněním renesančního individualismu a touhy po moci a vědění. Díla: Tamerlán Veliký, Žid z Malty, Eduard II.

První dramatické zpracování Faustovy historie v řadě jednoduchých a účinných scén. Pro vyspělé soubory se zkušeným režisérem. **dr**

[107]

Maupassant, Guy de — **Hochwälder**, Fritz

TLUSTÝ ANDĚL Z ROUENU

(Hotel du Commerce, 1946)

Komedie o pěti obrazech podle Maupassantovy novely „Boule de suif". Překlad: František Salzer. 6 m, 7 ž. Místo děje: hala vesnického hotýlku v Totes mezi Rouenem a Dieppe. Doba: zima 1870.

Do zájezdního hostince přijede pozdě večer dostavníkem skupina uprchlíků, která utíká před Prušáky z Rouenu do Havru. Je to šlechtic, továrník a obchodník vínem, všichni s manželkami, pan Cornudet, politický tlachálek a „revolucionář", dvě jeptišky, zdravotní sestry, kočí Louis a Elisa, prostitutka z Rouenu, zvaná tam „Kulička". Manželské páry utíkají před Prušáky, aby si včas dobře zajistily svůj majetek, jeptišky jedou ošetřovat zraněné francouzské vojáky, Elisa vyhodila v Rouenu z bytu pruského oficíra a utíká tedy před nimi. V hotelu bydlí pruský velitel, kterému hostinský musí předložit jejich propustky k další cestě. Všechny manželské páry zacházejí s Elisou velmi přezíravě a opovržlivě, vyhýbají se jí. Protože odjížděly ve spěchu, chtějí od hostinského jídlo. Ten nic nemá, je vykraden okupanty. Posílají tedy kočího, aby něco sehnal ve vesnici, ten však odmítá. Elisa pamatovala na jídlo už v Rouenu a vyndává z košíku bohaté zásoby. Přes urážky, kterými ji častovali, všem nabízí. Zpočátku odmítají vzít si od takového člověka, ale nakonec, když si před tím navzájem všichni vytkli svoje čachry a spekulace, všichni pozvání přijímají a obraz končí společnou hostinou v nejlepší pohodě. Elisa je ve své prostomyslnosti šťastna. Druhý den ráno se všichni muži o Elisu pokoušejí, ta však odmítá, v této situaci, v domě, kde bydlí pruský důstojník, nepřítel. Před neodbytným a surovým panem Loiseau, obchodníkem s vínem, ji ochrání kočí Louis. Všichni čekají na propustky od pruského velitele, ale ten si prostřednictvím hostinského klade jedinou podmínku — Elisu. Všichni pokrytecky odsuzují tento požadavek, přísahají, že takové zhanobení a násilí nikdy nepřipustí, ale když vidí, že jejich další cesta je už vážně ohrožena, vymyslí si řadu případů z historie, kdy se ženy obětovaly pro vlast, a přemlouvají v předem připravené komedii Elisu. Ta odmítá, ale když i obě jeptišky zdůrazňují, že na ně a na jejich léky čekají těžce ranění francouzští vojáci, podlehne. Ženy ji ochotně upraví a ona jde k důstojníkovi. V dobré pohodě čekají všichni na její návrat, až je nešťastný Louis, který Elisu miluje, upozorní, že si s sebou brala kuchyňský nůž a že všichni

zahynou za zavražděného důstojníka. Po hysterické scéně celé společnosti, kdy si navzájem vytýkají, kdo z nich ji tam vlastně poslal, žádají Louise, aby Elisu Prušákovi vyrval. Ten odmítne, že už nemá co ztratit. Odhodlají se tedy, že budou všichni dělat opilé, hrabě přitom vejde k důstojníkovi, a tak zabrání Elise v jejím činu. Jde se napřed podívat a vrací se s radostnou zprávou: důstojník doprovodil právě Elisu k jejímu pokoji a políbil jí ruku. Zatímco všichni provolávají slávu, kočí Louis propukne v pláč. V posledním obraze už dostávají propustky, veselí a v náladě bohatě jedí, protože jídlo si sehnali ve vsi, Elisu opět zcela ignorují, přesto, co pro ně udělala a jak se obětovala. Až kočí prohlásí, že nepojede dál, dokud jí nedají něco ze svých zásob k jídlu. Když to ze strachu udělají, Elisa jídlo zahodí a odkryje jejich pravé povahy i svůj názor na ně. Všichni před jejím hněvem zbabělě zmizí k dostavníku, jen kočí Louis zůstane a nabídne jí místo vedle sebe, na kozlíku, kde vane čerstvý vzduch. A ruku v ruce odejdou.

Guy de Maupassant (1850 až 1893), mistr francouzské novely. Část jeho prací má charakter biografický, například Miláček, Silná jako smrt, Petr a Jan. Značná část jeho prací má atmosféru poezie „smutné groteskności" se značnou dávkou satiry provokující měšťáckého ducha té doby. Novela Kulička je jednou z jeho prvních závažných prací.

Tlustý anděl z Rouenu je výborná, zkušeně napsaná a dobře přeložená dramatizace. Při vhodném obsazení slibuje úspěšnou inscenaci. **ši**

[108]

Molière

JÍRA DANDA ANEB CHUDÁK MANŽEL

(George Dandin, ou le mari confondu, 1668)

Komedie o třech dějstvích. Přeložil E. A. Saudek (1949) a Sv. Kadlec (Jiří Dudek, 1955). 5 m, 3 ž. Děj se odehrává před Dandovým domem na venkově. 17. století.

Jíra Danda těžce doplácí na svou ctižádost přiženit se do šlechtického rodu. Žena Anděla jej nemá ráda a podporována svou komornou Klaudýnkou ho podvádí. Když Danda získá od žvanivého sluhy Zmotala důkazy o tom, že Anděla flirtuje s vikomtem Klitandrem, nedokáže se s tím vypořádat jinak, než že žaluje na nevěrnou ženu jejím rodičům, baronce a baronovi z Hloupětína. Anděla, Klaudýnka i Klitandr samozřejmě však všechno zapřou a Danda je nakonec donucen, aby se Klitandrovi omluvil. Ale brzo má Danda nové důkazy. Dozví se o výměně milostných psaní mezi oběma milenci a neobratný Zmotal mu dokonce vyzradí schůzku, kterou má Anděla s vikomtem smluvenou. Přestože Anděla Dandovi otevřeně vyloží, proč ho nemá ráda a proč bude i dále jednat podle svého, Danda znovu usiluje o nápravu u tchána a tchýně. Ti jsou ochotni svou dceru při schůzce s vikomtem překvapit. Anděla je však včas varována Klaudýnkou, předstírá před rodiči hněv na Klitandrovu dotěrnost, a když se rozpřáhne, aby svého nápadníka dokonce potrestala holí, udeří dobře mířenou ranou svého ubohého manžela. Rodiče jsou nadšeni nedotknutelnou počestností své dcery a Danda je zoufalý nad svou neschopností dokázat jim opak. Když se pak děda sebere brýle lékaři a oba postupně usvědčí lékaře, že je „Karlem". Karel se stává symbolem čehosi špatného a zlého, co musí děda zničit. Děda je totiž přes střílení, on střílel, jeho otec střílel, děd i praděd stříleli. Lékař se vyděsí a aby se zachránil, začíná denuncovat, že je víc Karlů a že jeden k němu má přijít. Děda i vnuk se nachytají a skutečně děda zastřelí prvního pacienta, který k lékaři přichází. Pak si děda nabije znovu pušku a s vnukem odcházejí na hon dalších Karlů. Před odchodem dává vnuk lékaři své telefonní číslo a vyhrožuje, že se znovu vrátí. Žádá po lékaři, aby vždy včas oznámil příchod dalšího Karla. Lékař se stává udavačem neexistujících Karlů a karlovství. Během krátké aktovky nám před očima roste obraz mechanismu vzniku konkrétního honu na čarodějnice, tentokrát na „Karly".

Slavomír Mrožek, narozený 1930, polský básník, spisovatel a dramatik si vytvořil svůj osobitý literární styl, jímž se zařadil do plejády moderních absurdních autorů. Mrožek rozbíjí tradiční mýty, dogmata a mechanismy s obrovským smyslem pro legraci a humor. Z dramatických prací upozorňujeme na hry: Policajti, Krocan, Striptýz, Kouzelná noc, Tancovačka, Utrpení Petra Oheye. Mimo to napsal Mrožek řadu sbírek satirických povídek, jako Praktické půlpancíře, Malé léto, Slon.

Karel je brilantně napsaná aktovka v žánru absurdních komedií, která je interpretačně značně náročná. **Ko**

[116]

Mrožek, Slawomír

NA ŠIRÉM MOŘI

(Na pełnym morzu, 1961)

Aktovka. Přeložil Jaroslav Langer. 5 m. Výprava: vor na širém moři, tři židle, kufr. Doba děje: současná.

Tři trosečníci, jimž hrozí smrt hladem, se rozhodnou sníst jednoho z nich. Jde jen o to, kterého. Dohodnou se na demokratických volbách, když losování jako přežitek zavrhli. Uspořádají tedy předvolební agitaci. Malý trosečník pracně hledá argumenty proti své kandidatuře. Prostřední a tlustý se spojují a vzájemně se podporují. Při volbách se ocitnou v klobouku čtyři hlasovací lístky a tlustý trosečník prohlašuje volby za neplatné s tím, že je ochoten převzít moc, protože parlamentarismus je přežitkem. S tím nesouhlasí malý a vzniká typická vládní krize: demokracie nevyšla, diktatura se neujmula. Tlustý navrhuje jedinou cestu obětavého dobrovolníka, který vždy zachraňuje situaci, když jiné prostředky selžou. Okamžitě tlustý a prostřední vychvalují výtečné vlastnosti malého, aby ho přiměli k oběti. Když odmítá, je prohlášen za zrádce kolektivu. Malý žádá spravedlnost a je mu vysvětleno, že obecné spravedlnosti se domáhají vždy jen nespokojenci, kteří tak hledají omluvu pro své neúspěchy. Nicméně tlustý i tak demagogicky dokáže malému, že i z hlediska spravedlnosti musí být sněden, neboť má matku, zatím co tlustý a prostřední jsou sirotci. Tu však připlave listonoš s telegramem sdělujícím malému, že mu zemřela matka. Jeho radost je předčasná, protože tlustý opět dovolí, že malé sirotkovství ho nestaví do stejné roviny s ostatními. Jde totiž o to, že jeho otec byl kancelistou, zatímco otec tlustého byl dřevorubcem analfabetem, prostřední pak otce vůbec neměl. Nepomáhá ani, že k voru připlave komorník tlustého. Tlustý ho prostě zapře a prostřední komorníka nevidí, když nechce. Konají se tedy přípravy na snědení malého. Ten už zcela rezig-

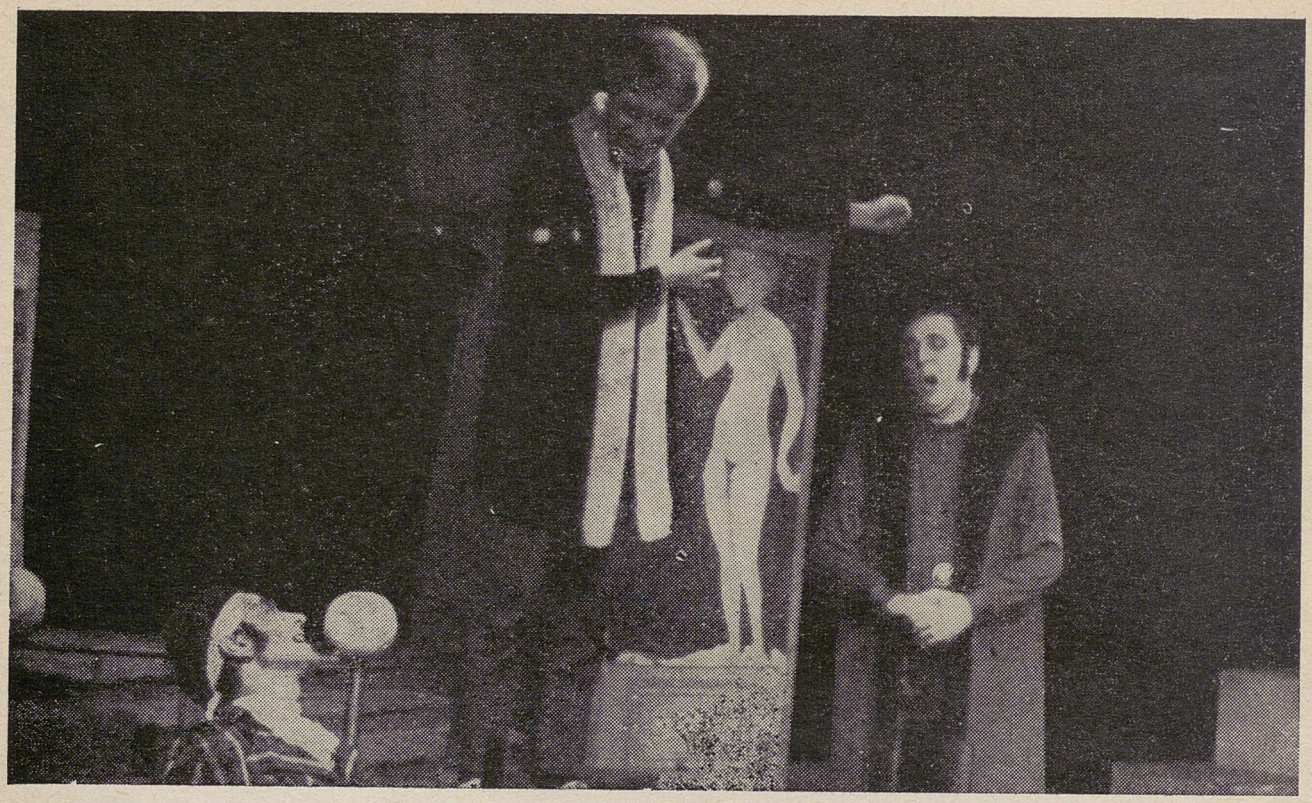
AMATÉRSKÁ SCÉNA 1969

Ročník VI (Ochotnické divadlo, ročník XV)
REDAKCE: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek, Marie Vašinková (do č. 10)
GRAFICKÁ ÚPRAVA: Valdemar Ungermann (do čísla 10), Nina Roháčová (č. 11 a 12)
TECHNICKÁ REDAKTORKA: Jana Zubíková
REDAKČNÍ KRUH: Jaroslav Černý, Jarmila Drobná, Jiří Flíček, Aleš Fuchs, Dr. Miloslav Jurák, Dr. Zdeněk Kokta, Karel Kratochvíl, Jiří Sochorovský, Jaroslav Šindelář, Jiří Valenta, Josef Vavřička, Jan Voráček, Leoš Walletzký
REDAKCE DRAMATURGICKÉ PŘÍRUČKY: KAREL KRATOCHVÍL, Jarmila Drobná, Miroslav Etzler, Jiří Flíček, Zdeněk Kokta, Jaroslav Šindelář, Jiří Beneš
REDAKCE RUBRIKY MÍT NÁPADY DOVOLENO: Jindra Delongová
FOTOGRAFIČTÍ SPOLUPRACOVNÍCI: **Baptista, Červinka,** Gregar, Hofman, Chmelař, **Jasanský,** Kadlec, Kaltenbach, **Konečný, Minc,** Mlynář, Ondrášek, **Pernica,** Pospíšil, **Pražák, Sochůrek, Svoboda Dr.,** Šuman, Šustil, Wágner

OBSAH

(Římská číslice označuje číslo časopisu, arabská stránku.)

Adámek Zdeněk: Velké plus XII/17
Bašta Antonín: Pochopil jsem I/1
Beneš Jiří: Aby byla sranda V/9
Dva mezníky s otazníkem II/1
Madlenka z kovárny I/25
Mrožkův a Chytilův Dům na hranici XI/8
Policajti z Karlsruhe dobyli Vyškov! VI/15
Poznámky z mezikrajových přehlídek VIII/3
Skřivanům je patnáct let XI/8
Záměry a výsledky, jednota a vůle (39. JH) X/1
Bláha Cyril: Kdybych byl ministrem IV/1
R. U. R. na Stálé scéně v Rožnově V/6
Tři dny mezi kantorkami V/20
Z divadelních festivalů v Přerově a Drahotuších VII/15
Za Karlem Dreiseitlem VIII/24
Bobková Hana: 100 let divadla v Žamberku III/9
Tak nám zabili Ferdinanda II/5
Bošek Pavel: ASUT 69 – Kroměříž VIII/25
Cesta pro dobrý pocit (Malé jeviště nezeje prázdnotou) VII/1
Bureš Jiří: Nejdečtí ochotníci hráli s národním umělcem VII/6
Čermák Miloslav, Inž.: Ochotnické divadlo nás spřátelilo IX/16

Černý František, doc.: K počátkům českého ochotnického divadla v Jaroměři IX/1
Dostál Pavel: Slovenští Výtečníci X/18
Výtečníci v Alpách X/10
Dvořák František: Jaroměř a divadlo IX/6
Engelová Lída: „Bída" a strach z této říše X/10
Co je to bronzování (Ed. Kohout) VI/17
Ovaltine pomáhá navrátit, co ti den vzal XII/2
Povstaň, povstaň, veliké město pražské (Jiráskův Jan Roháč v ND) II/8
Trojská válka nebude VII/8
Za Brnem je Balkán III/1
Zkouška ohněm (Hon na čarodějnice) IV/8
Etzler Miroslav: Jedno nezbytné VIII/1
Etzler Miroslav – Kokta Zdeněk: Tváří v tvář I/1
Flíček Jiří: Hrát si I/21
Ukázka dramatizace Karafiátových Broučků (viz též II/22 – návrhy kostýmů) I/20
Fremr Vítězslav: Aby ožilo každé ochotnické jeviště I/6
Frýda František: Hronovská setkání X/8
Halada Jiří: Nušić znovuobjevený VI/16
Skřivani a Robin zbojník VI/25
Hanzálková Jarmila: 100 let ochotnického života v Kamenici nad Lipou III/9
Honsa Miloš: Karlovarští a ti ostatní VI/8
Vzpomínka I/5
Chatrný Adolf: Taková obyčejná konference III/1
Jurák Miloslav Dr.: Pětasedmdesát let dramatu moravské dědiny, část I. X/16
Část II. XI/18
Slavme slavně I/8
Kokta Zdeněk Dr: Chlapec Kvedori V/6
Vzpomínka na lednovou neděli s doktorem Galénem a panem Smrkovským IV/5
Kovářík Miroslav: Recitace na rozcestí VI/2
Křanovský Bronislav: Hodnocení XII. festivalu ve Frenštátě pod Radhoštěm III/8
Kurfirst Otakar: Držte nám palce (Režisérská meditace) III/18
O jedné divadelní zkoušce III/19
Kyška Milan Dr.: Konečně tedy máme Svaz VI/1
SČDO mezi dvěma konferencemi IV/1
Svaz českých divadelních ochotníků II/3
Úkoly, které čekají XI/1
Langášek Miroslav Dr.: Hronovské glosy XI/2
Langr Antonín: O jedné divadelní konferenci VII/1
Lhota Ladislav: Byšické jaro V/21
Druhé středočeské divadelní dny v Nymburce XII/8
Narodil se Svaz středočeských ochotníků 1/4
Vzácné jubileum XII/24
Liška Jan: V Třešti po deváté VII/15
Marek Kamil: Jak chutná úspěch V/1
Mölzer Vladimír: Pražská organizace SČDO ustavena XII/17
Nečas Jaroslav: Broučci – zastavení nad knížkou dětství I/20
Nosek Alois: První vlaštovka XI/6
Paulů Jan: Československá premiéra v Nymburce V/10
Manifest ochotnické vůle I/2
Organizace našeho souboru IV/4
Pražák Jiří: Ochotnický muzikál v Holandsku V/25
Sedlák Lotar: K XIII. roč. Libochovického Divadelního léta XI/24

Sion František: Hlášení, aneb Hadrián z Římsů V/19
Solecký Bedřich: V Napajedlích po dvanácté VIII/6
Stárová Marie: Nad jaroměřskou divadelní kronikou a archívem IX/8
Stehlíková Hana: Divadlo 6. května I/7
Okresní divadelní konference v Kroměříži V/20
VII. okresní divadelní festival v Kroměříži VIII/24
Svoboda Josef: Zůstal Jihočechem (L. Rozporka, Tábor) X/24
Ševčík Jindřich: Královský hodokvas (Znojemské vinobraní) VIII/9
Šindelář Jaroslav: Hrušovské divadelní jaro VII/17
Krajská přehlídka Západočeského kraje III/8
Z Berouna a Benešova IV/24
60+93+800=1400 (Vysoké nad Jizerou) VI/10
Šmolík Miloslav: Ochotníci a tradice XI/24
Štěpánek Josef: Rožnovské hodiny VII/24
Švarcová Jitka: Aby nic mělo úspěch (Nelidivadlo) V/7
Drahomíra na Žižkově II/4
Jak se krejčík králem nestal II/25
Jsou humoristé lidé zmatení? (Mikrodivadlo) IV/6
Strašidýlko nestraší děti IV/24
Zápas mocných – historie stále aktuální V/8
Truhlařík Rudolf: Rodí se nový festival IV/18
Uhlíř Jiří: Co si myslí diváci IX/14
Valvoda Miloslav Dr.: Maratón Severočeským krajem VI/6
Vavřička Josef: Báječný kádrový materiál (Divadelní poklady pí Stárové v Jaroměři) V/5
Hrátky Josefa Beka s ochotníky VII/2
Král je mrtev, ať žije král (Návrh koncepce 40. J. H.) V/3
Návraty k pramenům živé vody (Komedie o hvězdě) III/4
O hlavním problému jedné tvůrčí inscenace (Lásky hra osudná v Náchodě) I/4
Ochotnická dynastie jedné rodiny IV/6
Přátelé Jiráskova Hronova se organizují VII/6
Příležitost pro bohatou hereckou tvorbu (Jízdní hlídka v Novém Městě n. M.) VIII/17
Vedral Jaroslav: Třináctka šťastná i méně šťastná (13. Šrámkův Písek) VIII/6
Vedralová Helena: Žebrák divadelníků XII/5
Votavová Marie: Svitavy – Londýn – Svitavy I/16
Zelenková Věra: Nymburk – festivalové město II/6
Divadelní tajnosti (metodika L. P. 1895) III/23
Divadlo na venkově (Žleby) IV/25
Fakta, vzpomínky, zajímavosti (Jaroměř) IX/15
Jak na nás vzpomínají (Vzpomínky prof. divadelníků na jaroměřské ochotníky) IX/10
Ke stanovám SČDO VIII/10
Na Fond republiky III/7
Národní umělec mezi ochotníky (F. Hrubín v Ústí n. L.) XII/3
Naši nejlepší (Mezikrajové přehlídky) VII/4
Pokyny pro nábor členů SČDO X/6
Provolání SČDO z 39. Jiráskova Hronova X/2
Představujeme členy ÚV SČDO XII/4
Přehled činnosti ochotnického divadla v Severomoravském kraji v období 1967–68 III/6
Stanovy SČDO VI/2
Stručná historie souboru J. Skřivana XI/9
Výsledky 39. Jiráskova Hronova X/6
Zkouška věrnosti (Zpráva o zvýšení ceny časopisu) IV/24

MÍT NÁPADY DOVOLENO

Delongová Jindra: Jak to dělají v Haveringu IX/19
Kostýmní improvizace VIII/18
PIRKO na cestách XII/22
Slovo úvodem I/17, II/18
Zakopnutí II/20
Zázračné dítě VIII/20
Gregar Alexandr: Soubor vysokomýtské školy V/15
Hanzálková Jarmila: O zlém vlkovi X/21
Dvacet let souboru Lipka VI/19
Hejnová Marie: Recitační studio Šrámkova domu v Sobotce III/15
Kneslová Marie: Stojí to za to? IX/21
Machková Eva: Dětské divadlo v zahraničí X/20
Mlejnek Josef: Momentky pod čáru III/17
Nepodařená zkouška I/19
Šauer Vladimír: Hronov, ŠČDO a dětské soubory XI/20
Vitamín S – kolektiv ZDŠ Svitavy IV/19
Četli jsme II/20
Dobrá rada nad zlato (Technika řeči) IX/21
Dětský Divadelní máj Vysočiny I/18, VIII/15
Dřeváky VI/21
Nejlevnější rekvizity aneb „jako" klobouk I/17
O růžové huse s červeným krkem V/18
Pište nám! VI/21
Seminář o dětském přednesu a dramatické výchově VII/18
Učme se u klasiků IV/19
Z praxe pro praxi II/18

NÁPADNÍK: III/17, IV/21, V/17, VI/20, VII/18, VIII/19, X/19, XI/21, XII/21

ALEŠ FUCHS: PRŮHLEDY

Nad jednou skandální hrou I/9
... o nichž se nikdy nepíší recenze II/1
To, čemu se ticho po pěšině říká III/2
Milan Kundera a jeho nová hra IV/3
Divadlo dnes V/1
Průhledy v neprůhledné době VI/9
Klíma a Dürrenmatt – dvakrát o něčem jiném a přece o tomtéž VII/7
Jmenuje se Landovský VIII/1
Mahen čili O českém charakteru IX/18
Ještě o té staré sezóně X/9
Kolik je jedna a jedna XI/7
Čechov mezi námi XII/1

ALEŠ FUCHS: SOUČASNÉ SVĚTOVÉ DRAMA

Edward Albee aneb Život není sen VIII/15
Jean Gênet aneb Černá mše XII/15
Jean-Paul Sartre aneb Svět, který máme II/15
Miodrag Bulatovič aneb Cirkus se kouká na cirkus IV/15

KAREL KRATOCHVÍL: KNIHY O DIVADLE

Dobrý začátek (I. díl Dějin českého divadla) II/7
Karel Čapek o divadle III/20
Kniha o Vlastovi Burianovi XII/18
R. Preisner: J. N. Nestroy – Moderná talianska dráma – Divadlo bez kostýmov IV/17
Raffaele Calzini: Benátská komediantka VII/23

VÁCLAV MÜLER: abc DIVADELNÍHO OSVĚTLOVÁNÍ

(Technické kresby Antonín Vorel)

1. Co je to světlo I/22
2. Organizace divadelního představení a jeho příprava II/22
3. Světelná a barevná kompozice scény III/21
4. Barevné světlo a filtry IV/22
5. Řeč světla a stínů V/21
6. Projekce 1 VI/22
7. Projekce 2 VII/21
8. Časové rozložení hry se zřetelem na světelnou kompozici VIII/20
9. Světelné rámování představení IX/22
10. Ideové problémy osvětlování X/22
11. V kostce o uměleckých směrech XI/22 (viz též XII/25)
12. Osvětlovači a osvětlování XII/19

DRAMATURGICKÁ PŘÍRUČKA PRO OCHOTNICKÉ SOUBORY

(její I. díl tvořil výjimatelnou čtyřstránkovou přílohu v každém čísle, kromě devátého; obsah a příslušné rejstříky budou zveřejněny na konci I. dílu během příštího ročníku)

MALÁ GALERIE

(vždy na druhé straně obálky příslušného čísla)

I. Alena Skořepová, Olomouc
II. Antonín Bašta, České Budějovice
III. Hana Maciuchová, Olomouc
IV. Rudolf Šimice, Radnice
V. Leoš Walletzký, Brno
VI. Miroslav Etzler, Hrušov
VII. Naďa Truhličková, Svitavy
VIII. Vilém Hodoň, Púchov
IX. Ema Mikešová, Jaroměř
X. Svetozar Chytil, Vyškov
XI. Eva Mašková, Brno
XII. Viola Kováčová, Bratislava

DROBNÉ ZPRÁVY

(vždy na str. 24 příslušného čísla)

Bruntál (3), Čáslav (5), Čáslavice (5, 6), České Budějovice (5), Dobrovice (6), Doudlevce (5), Frenštát pod Radhoštěm (1), Gottwaldov (1), Havířov (3), Havlíčkův Brod (6), Hodkovice (11), Holice (9), Holubice (5), Horažďovice (3), Horní Bečva (6), Hosín (5), Hrotovice (5), Hrušov (5, 6, 7), Chropyně (5), Jaroměř (9), Karviná (1), Kdousov (3), Kojetín (1), Kostelec nad Orlicí (1), Kralupy nad Vltavou (2, 3), Kroměříž (6), Libčice (5), Libochovice (10), Litovel (5), Miletín (3), Moravské Budějovice (5), Napajedla (6), Náchod (8), Nejdek (3), Nučice (6), Opava (6), Ostrov (3), Pardubice (3), Pelhřimov (3, 5. 6), Praha (3, 5, 6, 7), Prostějov (3), Přerov (2, 7), Příbram (5), Rožnov pod Radhoštěm (2, 3), Rumburk (8), Slaný (5), Sluhy (3), Soběšice (3), Svitavy (1, 2, 6), Šenov (3), Štěpánkovice (5), Štramberk (5, 6), Těškovice (7), Třebíč (6), Třeboň (1, 5), Třešť (5), Turnov (5), Týnec nad Sázavou (5), Ústí nad Labem (6), Velké Karlovice (1), Veverská Bitýška (3), Vlašim (5), Vyškov (2,5), Znojmo (3,5), Žatec (5, 6), Žleby (3)

ni. Nyní musí na místě vypůjčené oblečení svléci a ve společnosti obou dívek zůstat oblečeni jen velice spoře. Pomsta je dokonána a oba vítězní mladíci opouštějí zostuzený dům.
Úspěšná inscenace slavné aktovky předpokládá vtipnou a výraznou stylizaci slovního i fyzického jednání. e

[114]

Molière

SGANARELLE ČILI DOMNĚLÝ PAROHÁČ

(Sganarelle ou Le Cocu imaginaire, 1660)

Komedie o jednom dějství. Přeložili Otokar Fischer a Karel Čapek. 6 m, 3 ž. Děje se na náměstí v Paříži. 17. století. Verš — rýmovaný alexandrin.

Ačkoliv pan Gorgibus již dříve zasnoubil svou Célii s Léliem, nutí ji nyní, aby zasnoubení s milovaným chlapcem zrušila a vzala si jiného, bohatšího muže. Célie se jenom s námahou brání otcovu naléhání a ujišťuje se vírou ve svého Lélia alespoň pohledem na jeho podobiznu namalovanou na medailónku. Je přitom tak vzrušena, že se jí udělá špatně a medailón jí padá z rukou. Omdlelé se ujímá pan Sganarelle a odvádí ji. To však spatří Sganarellova žena a myslí, že muž je jí s Célií nevěrný. Když pak na místě nachází ztracený medailón s podobiznou mladého muže, se zalíbením si jej prohlíží. Netuší, že nyní je zase ona pozorována a že její muž považuje tvář na medailónu za obraz jejího milence. V hádce, v níž si oba vyčítají nevěru, se Sganarelle medailónu zmocní. V jeho rukou jej pak objeví sám Lélio, který se narychlo vrací ze studií, když se dozvěděl o chystaném Céliině sňatku. Podle medailónu usuzuje, že oním vyvoleným ženichem je Sganarelle. Zmožen tímto zjištěním i dalekou cestou je na pokraji zhroucení. Ujímá se ho Sganarellova žena a odvádí jej domů, aby si u ní odpočal. Sganarelle poznal v Léliovi muže z medailónu, a když viděl, jak vychází s jeho ženou z jeho vlastního domu, stěžuje si Célii na manželčinu nevěru. Célie si tím pak vysvětlí nenadálý milencův návrat, rozhodne se věrolomníka potrestat a vdát se za otcova boháče. I Sganarelle uvažuje o nutné odvetě. Pak se konečně setká Lélio s Célií a vyčítá jí zradu. Zatím se po zuby ozbrojený Sganarelle marně odhodlává napadnout svého domnělého soka. Do sporu se vmísí i Sganarellova žena a všechna nedorozumění by nadále narůstala, kdyby spletitou situaci rezolutně nerozřešila Céliina chůva. Pak ale Lélio trvá na svém právu oženit se s Célií. Jenže pan Gorgibus nechce o tom ani slyšet až do té chvíle, než se ukáže, že jeho bohatý ženich pro Célii je už čtyři měsíce tajně ženatý s jinou.
Výborná situační komedie se skvělými možnostmi pro vyspělé soubory. Rýmovaný Molièrův alexandrin je ve vynikajícím překladu hovorově snadno zvládnutelný. e

[115]

Mrožek, Slawomír

KAREL

(1960)

Aktovka. Přeložil Jaroslav Langer. 3 m. Výprava: ordinace očního lékaře. Doba děje: současná.

K očnímu lékaři přichází děda s puškou na rameni a vnuk. Děda potřebuje brejle, aby mohl najít Karla, kterého chce zastřelit. Během vyšetřování si oba příchozí počínají stále hruběji, až nakonec

Andělina schůzka s Klitandrem uskuteční v noci, bdělý Danda milence nejen vyslechne, ale podaří se mu dokonce zamknout se v domě a nevpustit ženu a komornou domů. Honem posílá pro rodiče, pro něž má konečně důkazy zcela nezvratné. Než staří přijdou, Anděla prosí Dandu o odpuštění. Vyhrožuje sebevraždou a nakonec ji také předstírá. Danda vyběhne z domu, aby se přesvědčil, je-li jeho žena opravdu mrtvá, a Anděla s Klaudýnkou vklouznou za jeho zády do domu a zamknou za sebou. Venku zůstává Danda, a když přijdou rodiče, je osočen, že celou noc flámuje. A tak znovu musí chudák manžel odprošovat a slibovat, že se polepší.

Molière (1622—1673), vlastním jménem Jean-Baptiste Poquelin, vystudovaný právník, stal se hercem, divadelním ředitelem a dramatikem. Novátorství (zejména realistická charakterizace figur) a společenská kritičnost jeho tvorby mu získávají mnoho nepřátel, ale i uměleckou nesmrtelnost. Vedle velikých charakterových komedií napsal několik jednoaktových her, které jsou neprávem opomíjeny v repertoáru našich divadel i amatérských souborů (Směšné preciosky, Sganarelle, Létající lékař, Žárlivý Petřík aj.).

Chudák manžel je jednodušší a a méně obtížná Molièrova komedie, která má za sebou dlouhou tradici úspěšných ochotnických inscenací. e

[109]

Molière

LAKOMEC

(L'Avare, 1668)

Komedie o pěti dějstvích. Přeložil Svatopluk Kadlec (1955) a E. A. Saudek (1959). 12 m, 3 ž. Výprava: pokoj v Harpagonově domě. 17. století.

Harpagonovi záleží více na osudu dobře ukrytých deseti tisíců tolarů než na štěstí vlastních dětí. A tak nejen že brání lásce své dcery Elišky k Valeriovi, ale připravuje pro ni sňatek s bohatým starcem Anselmem. A nejen že nedovolí synovi Kleantovi milovat krásnou Marii, ale dokonce sám se s ní chce oženit a synovi vnutit za ženu starší bohatou vdovu. Marné jsou snahy milenců obhájit své štěstí proti bláznivé lakomcově umíněnosti. Marně Valerius naoko souhlasí s Harpagonovými rozhodnutími, jen aby získal jeho přízeň, marně se Kleantes pouští s otcem do konfliktů, v nichž není naděje na úspěch, marně lakomce neustále provokuje, třeba bohatými dary, které dává jeho jménem jeho nevěstě — Marii. Teprve Kleantův sluha La Flèche najde východisko z beznadějné situace: objeví v zahradě zakopanou skříňku s penězi, ukradne ji a předá Kleantovi. Harpagonův zoufalý nářek nad ztraceným pokladem je pak už jen výrazem starcovy bezmocnosti, protože ani policejní komisař nedovede zloděje vypátrat. Teprve když Eliščin ženich, pan Anselm, objeví v Marii a Valeriovi své dávno oplakávané děti, o nichž se domníval, že zahynuly před léty při ztroskotání lodi na rozbouřeném moři, teprve pak jsou Kleantes s La Flèchem ochotni vydat uloupené peníze, jestliže ovšem Harpagon svolí k synovu sňatku s Marií a Valeriovu s Eliškou. Lakomý otec pod tímto nátlakem ustupuje tedy od svého úmyslu oženit se s mladou a krásnou dívkou, ale sňatku svých dětí požehná až tehdy, když pan Anselm slíbí, že všechny svatební výlohy zaplatí sám.

Světově proslulá komedie s mnoha vtipnými zápletkami a se skvěle vytvořeným charakterem titulní postavy je náročným úkolem i pro vyspělé soubory. e

[110]

Molière

SKAPINOVA ŠIBALSTVÍ

(Les Fourberies de Scapin, 1671)

Komedie o třech dějstvích. Přeložil Svatopluk Kadlec. 7 m, 3 ž. Výprava: ulice. Děje se v Neapoli, 17. století.

Za nepřítomnosti svých otců měli synáčkové štěstí v lásce: Leandr se zamiloval do Zerbinetty, dívky z cikánské tlupy, Oktavius se dokonce už tajně oženil se svou nahodilou známostí, krásnou, ale chudou Hyacintou. Osud zamilovaných je však nejistý, protože oba otcové se mají záhy vrátit z obchodních cest a pan Argant chce svého Oktavia oženit s dcerou páně Gerontovou, která má přijet z Tarentu, kde byla vychovávána. Oba mladíci se svěřují taškáři Skapinovi, který jim slibuje pomoc. A hned také, když se pan Argant dozví o synově sňatku, krotí Skapino svými výmysly jeho hněv. I pan Geront je rozhořčen nad svým synem Leandrem pro jeho lásku k Zerbinettě. Leandr se domnívá, že otce informoval Skapino, a chtěl by taškáře potrestat, jenže stejně jako Oktavius je odkázán na jeho pomoc. Mládenci potřebují především peníze: Oktavius aby měl s Hyacintou z čeho žít, Leandr aby vykoupil Zerbinettu z cikánského zajetí. Skapino za pomoci svého přítele, sluhy Silvestra, připraví nejprve o dvě stě pistolí pana Arganta a bezprostředně nato i pana Geronta, jemuž namluví, že Leandra je třeba vykoupit za pět set tolarů z turecké galéry, na niž byl unesen. Zaplatí tedy i lakomý Geront a milenci mají zatím po těžkostech. Po skvělé scéně, v níž si Skapino vyřídí ještě své osobní účty s panem Gerontem, jehož vlastnoručně spráská, když ho nejprve ukryje před domnělými pronásledovateli do pytle, následuje rychlé rozuzlení zápletky. Oba otcové poznají v milenkách svých synů své hledané dcery, nové velké příbuzenstvo se navzájem usmiřuje a ve všeobecném závěrečném odpouštění dostává milost i nenapravitelný Skapino.
Dějově volně spojený sled skvělých Skapinových klauniád vyžaduje invenční komediální režii a hereckou bravuru nejen pro představitele hlavní role, ale i obou otců. **e**

[111]

Molière

TARTUFFE

(1664)

Komedie o pěti dějstvích. Přeložil S. Kadlec. 7 m, 5 ž. Výprava: v domě Orgonově. Doba děje: baroko. Verš.

Muž jménem Tartuffe se vetře do Orgonova domu. Orgon nabídne svatouškovi Tartuffovi svou dceru Marii. Orgonova rodina je proti tomu, služebná Dorina včas odhalí pokrytce. Jenže Orgon jako by neviděl. I když jeho syn Damis prokoukne Tartuffovo pokrytectví, Orgon zaslepeně věří Tartuffovi, syna zneuctí a svému oblíbenci odkáže dům i právní listiny. Rodina se odhodlá Tartuffa odhalit, Orgonova manželka předstírá k Tartuffovi lásku, ovšem tak, aby Tartuffovy reakce na to viděl pod stolem ukrytý Orgon. Orgon je tím, co vidí a slyší, šokován. Rozhodne se Tartuffa vyhnat, ale již dříve ho učinil vlastně majitelem svého domu. A nebýt zákroku panovníkova, kdoví, jak by se rodina před svatouškem-pokrytcem zachránila. Podvodník Tartuffe je zatčen. Charakterová komedie odhaluje dodnes slepou víru a obdiv k těm, kteří využívají víry k tomu, aby obelstili pravdu. Vhodný repertoár pro vyspělé soubory. **fl**

[112]

Molière

ZDRAVÝ NEMOCNÝ

(Le Malade imaginaire, 1673)

Komedie — balet o třech jednáních. Přeložil Sv. Kadlec. 8 m, 4 ž, kompars. Výprava: pokoj, ulice, promoční sál. Doba děje: baroko.

Hypochondr Argan, zazobaný vlastník, se považuje za těžce nemocného člověka. Domnělá choroba ho poutá k podlézavcům, kteří ho podporují v tom, aby se léčil. Proto se Argan dožaduje, aby měl lékaře v rodině. Lékařizačátečníkovi chce dát svou dceru Angeliku. Ale onen doktor je přiblblý a Angelika má už svého vyvoleného. Velkou roli ve vzniklé rozepři má služka Tonička, která drží palce i rozum přirozenému chtění. Arganova druhá žena však chce, aby se její manžel léčil. Všemožně ho v tom podporuje, neboť jejím cílem je dosáhnout poslední vůle, která by ji ustanovila jedinou dědičkou Arganova majetku. Současně usiluje, aby se Angelika stala jeptiškou, neboť by jinak nedosáhla jako dědička svého cíle. Naštěstí se v poslední chvíli objeví na scéně této tragifrašky Arganův bratr Bérald, který Argana přivede k rozumu. Argan svolí ke sňatku Angeliky s jejím vyvoleným Kléantem pod jedinou podmínkou: že se Kléant stane lékařem. Bérald, mluvčí autora, odsoudí šarlatánské lékaře. Přesvědčí svého bratra, že by i on mohl být lékařem, neboť k tomu stačí nosit doktorský klobouk a latinsky žvatlat. Karnevalová promoční burleska je satirou na tehdejší poměry v lékařské vědě.

Komedie vhodná pro zkušený soubor. Text svádí k přehrávkám, které by tuto skvělou a slavnou hru pohřbily. **fl**

[113]

Molière

SMĚŠNÉ PRECIOSKY

(Les Précieuses ridicules, 1659)

Komedie o jednom dějství. Přeložil Svatopluk Kadlec. 6 m, 3 ž, malý kompars. Děje se v Paříži, v domě Gorgibusově. 17. století.

Pan Gorgibus vyzvídá na Kačence a na Madlence, co rozhněvalo pana du Croisy a pana La Grange, že odešli tak rozzlobeni. Děvčata si stěžují na negalantnost svých nápadníků, ale hlavně na to, že se o ně neucházejí podle preciosní společenské etikety a že i jejich oblečení je jenom zcela prosté. Gorgibus však nemá pro afektované nároky slečen pochopení a rozhoduje velmi rázně: buď se co nejdříve obě vdají, nebo půjdou do kláštera. Po tomto rozhovoru oznamuje služebná příchod jakéhosi markýze Mascarilla. Mezi oběma slečnami a nečekaným hostem se rozvíjí krkolomně noblesní konverzace o literatuře i o divadle. Markýz oslňuje znalostmi poetiky i společenskými styky. Záhy do domu přibude další nečekaný a vznešený host, jakýsi hrabě Jodelet, bohatý zejména vzpomínkami válečnými. Oba hosté se dostávají do ráže, dovolují si stále více a nakonec zorganizují malou taneční zábavu. Ta se však nestačí rozproudit, protože do společnosti vtrhnou — a tentokrát také nečekaně — odmítnutí ženiši, pánové Du Croisy a La Grange. Zbijí holemi oba šlechtické krasoduchy. Ukáže se, že markýz i hrabě jsou převlečení lokajové obou mladých mužů, jimiž byli k této návštěvě navede-

současné světové drama

[Aleš Fuchs] Jean Gênet aneb Černá mše

Vstoupil do světového dramatu ve stejné době jako Dürrenmatt, zhruba o dva roky později než Max Frisch a zase o několik let dříve než světem proběhla silná vlna absurdního divadla, připisovaná nejčastěji impulsům Becketta a Ioneska.

Jean Gênet ovšem nevstoupil do světové dramatiky jako buřič nějaké estetiky, vstoupil do literatury coby slavný zločinec, věhlasný pasák, pederast, muž odsouzený na doživotí, který se protloukal všemi kouty světa, hlavně pak Evropy, včetně Československa. Nepřišel tedy bourat žádné konvence a ani ve snu ho nenapadlo, že by mohl kárat světové drama za to či ono. Myslím, že divadlo bylo poslední, co ho zajímalo... Nestaral se, co bylo napsáno před ním, tak jako kdysi Villon byl i Gênet spíš **plný života** než **literární ctižádosti.**

Friedrich Dürrenmatt kdesi velmi pěkně říká, že kritikům chybí naivita, která ovšem vrchovatě chybí i dramatikům. Naivita, přirozenost, bezelstnost, estetická nepředpojatost, s tím vším přišel právě Gênet do světové dramatiky. Nejstrašnější kletba umění je **dokonalost,** umění jako souhrn zvládnutých estetických pouček. Gênet strhl pozornost nikoli svou estetickou vybroušeností, nýbrž neskrývanou divadelní neurvalostí. Přitom šel sám svou vlastní cestou, aniž se vůbec staral, co tomu říkají jiní. Myslím, že skutečné velikosti lze dosáhnout jen bezohledností, v umění tedy rozhodně . . .

O Gênetovi toho u nás mnoho neví me, až do září 1967 — kdy měla v Komorním divadle premiéru jeho hra **Služky** — jsme jeho dílo neviděli na jevišti. Ještě do nedávné doby nebylo ani možné Gêneta citovat. Jeho otřesný **Deník zloděje,** ačkoliv vznikl před dvaceti lety, bude asi ještě hezky dlouho dostupný jen ve francouzském originálu...

Kdo tedy vlastně je ten muž, o němž je lépe v dobré společnosti jaksi raději pomlčet?

Jean Gênet se narodil 19. prosince 1910 v pařížské ulici d'Assas. Ne, tam nebydleli jeho rodiče, byla to porodnice, Gênetův rodný dům, dům, v němž nakonec zůstal sám, bez matky. Matka ho opustila, nikdy ji už neviděl. „Moje matka se jmenovala Gabriella Gênet. Můj otec je neznám," říká Gênet o svých rodičích a víc o nich ani vlastně neví. Potuloval se v ústavech sociální péče, žil od mládí mezi cizími lidmi. Byl dítě nadané, pořádné a spořádané, praví se o něm. Celý zvrat jeho života prý nastal tehdy, kdy byl nespravedlivě nařčen z krádeže. Svět si mladého chlapce velmi brzy přizpůsobil: stal se tím, jakým ho chtěli mít... Krádeže, prostituce, láska ke stejnému pohlaví, všechno zlo, které vůbec může do člověka vstoupit, nesl řadu let Jean Gênet v sobě, aby to všechno jednou v básnické podobě vložil do svých mrazivě úchvatných próz a bezohledně zázračných dramat.

Jen zásah několika významných francouzských spisovatelů — mezi nimi i Sartra — vymohl pro odsouzence na doživotí svobodu. Ale jako by právě tento okamžik, sama mez svobody, na níž se Gênet ocitl, měla být oním zázračným okamžikem, kdy z lidské zkušenosti začne téměř mimovolně prýštit nová hmota... Z odsouzence, jenž si ve vězení črtá neumělé verše i první syrové skvosty nových „květů zla", se stává básník, o němž píše Jean-Paul Sartre obsáhlou úvahu, jakousi studii existencialismu a současně životopis prokletého básníka. Sartrova úvaha a současně úvod ke Gênetovým spisům se jmenuje **Svatý Gênet, herec a mučedník.** Kdysi si ji přeložili Poláci, u nás známe její titul.

Kromě knížek básnických próz — například **Panenka Maria v květech, Pohřební ústav, Hádka v Brestu** — píše Gênet i pět divadelních her.

Jeho bibliografie uvádějí někdy jako prvotinu **Služky,** s datem vzniku 1947, jindy bývá naopak jako prvotina citována hra **Přísný dozor,** vlastně jakási mužská varianta **Služek.** Koncem dubna 1956 měla premiéru Gênetova dosud nejslavnější hra **Balkón.** Cenzor ji samozřejmě zakázal, takže se hrála v soukromém divadle Arts Theatre Club v Londýně a byl to skandál. Gênet i jeho překladatel, Američan Frechtmann, trvali na tom,

aby režisér londýnské premiéry nekřivil text, aby neměnil jeho smysl. Konflikt došel tak daleko, že ředitel divadla Gênetovi zakázal přístup na premiéru. Druhý den o tom veřejnost samozřejmě věděla a Gênet uveřejňuje svůj vlastní komentář k inscenaci. Tisk přijal **Balkón** s porozuměním, jedině Daily Mail vyzýval své čtenáře k bojkotu „zpustlé hry".

28. října 1959 měla v pařížském divadle Lutèce premiéru další Genetova hra — **Černoši.** (Mimochodem: obě hry, **Balkón** i **Černoši,** vyšly nedávno v překladu Jiřího Konůpka také česky, vydal je Orbis.)

V roce 1961 dokončil Gênet zatím poslední hru **Paravány.** Co do počtu je Gênetovo dramatické dílo útlé. Svým významem prvořadé, ačkoliv asi nikdy nebude patřit k lacinému zboží běžně dostupného bulvárního konzumu. Kam svými hrami Gênet míří, ukazuje dobře i věta z jeho veřejného protestu proti úrovni londýnské premiéry Balkónu. Gênet zde na jednom místě říká: „Tam kde já vidím ve své hře tragédii, staly se z toho scény hodné tak Folies-Bergère..."

Svůdný, uhrančivý, divoký, surový, vášnivý — takový je Gênet. Mstitel dobra, básník zla!

Balkón se odehrává v bordelu. Je to zvláštní podnik, téměř továrna, nejen na výrobu rozkoší, ale mnohem víc jakýsi dům iluzí. Postavy sem přicházejí přehrávat si v dobře aranžovaném divadle, vedeném paní Irmou, svá životní témata. Tak se tu setkáváme s generálem, policejním inspektorem, ale také s katem, atakdále. Je to svět plný kouzel, představ, iluzí. Jako by Gênet říkal, že když není možné změnit svět — jak v to věřil a tolikrát proklamoval Brecht — je nutno alespoň oslabit jeho sílu tím, že jej **znepravděpodobníme.** Není skutečnosti, je pouze hra zrcadel, odrážejících obraz jiných zrcadel. Bordel v **Balkónu** je plný zrcadel, odrážejících neskutečnost chtíčů, neskutečnost lidských vášní, leč skutečnost nejskutečnější: tou je smrt. Bohatá miliardářka Klára Zachanasjanová říká v Dürrenmattově hře **Návštěva staré dámy:** „Svět ze mne udělal děvku a já za to z něho udělám bordel." U Gêneta je tato metafora uskutečněna do posledního písmene.

Gênet není absurdní dramatik, svět jeho her je veliká maškaráda, slavnostní ceremoniál, uskutečněný na pisoáru, hra masek, scénický propletenec slz a spermatu. Je to rituál upomínající na někdejší prazáklady divadelní magie, na prapočátky divadla jako falické oslavy boha Plodnosti.

Slovník Gênetových her je nevybíravý, nečesaná slova se na nás řítí jedno za druhým, jako kdyby chtěl básník svrhnout všechnu kulturu, cudnost a kánony mravnosti a nastolit království nemravného sadismu, despocie a omamujícího zla.

Jeho hry, jak znovu připomněl Sartre, jsou z těch, které se naplňují teprve s divákem. Teprve divák svou přítomností vytvoří jedno z těch zrcadel, chybějících k pravému jejich vyznění. Gênet — stejně jako Brecht — ovšem diváka nejen strhává, ale také neustále distancuje od toho, co se děje na jevišti. Gênetovy hry jsou bez příběhu, jsou to útržky situací, dialogy; někdy máš dojem, že jde o zmatený konglomerát výjevů, metafor, symbolů, představujících roztříštěnost světa a také nic, vůbec nic, než divadlo. Postavy z **Balkónu** jsou jenom aktéry velkého divadla iluze; revoluce, která bouří za zdmi domu rozkoše a hrozí vtrhnout dovnitř, je inscenována a revolucionáři znají své role. Gênet napsal, že výchozím impulsem pro **Balkón** mu bylo frankistické Španělsko; když aktéři hrající revolucionáře příliš uvěří svým rolím a vžijí se do nich, ukáže se jim na balkóně prostitutka... Revoluce skončí, neboť její vůdce se stal jednou z postav domu iluzí a odmítá se vrátit, jak říká „tam, kde žádná pravda nebyla možná".

Iluze je pravda.

Život je inscenace iluzí. Nebo jak říká Irma o svém muži, který hraje v podniku kata: „Je to silueta vystřižená z prázdnoty."

*

V září roku 1965 vychází v jednom francouzském časopisu článek nazvaný **Tři „hrozné" děti,** s podtitulem — Gênet, Richardson, Moreauová.

Herečka Jean Moreauová dokončila film **Viva Maria** a začala tehdy pod vedením režiséra Tonyho Richardsona — známého tvůrce filmů **Komik, Osamělost přespolního běžce, Tom Jones** — natáčet nový film. Byl dokončen v roce 1966, jmenuje se **Mademoiselle,** bývá u nás překládán jako **Slečna učitelka,** ovšem v biografech jsme jej — žel — neviděli. Ale vraťme se ke zmíněnému článku. Najdeme v něm i stručný obsah filmu **Slečna učitelka:**

„V létě vtrhla na několik týdnů do vesnice Corrèze skupina dřevorubců. Jeden z nich, Manou, probouzí v ženách nízké vášně. Je to muž, kterému žádná dívka ani žena nemůže odolat. Sám je sice nevyhledává, ale je ženami vyhledáván a pronásledován. Jeho přítomnost ostatní muže z vesnice přirozeně popuzuje a vzbuzuje v nich žárlivost. V té době vznikají v celém okolí požáry. Brzy se přijde na to, že je zakládá nějaký zločinec. Ale kde ho najít? Potřebují najít tohoto zločince — žháře... Manou se jim najednou zdá jako nejvhodnější. Proto když se to dozví, uprchne. Je pronásledován vesničany, jenže ti mají co dělat s novými a novými požáry, není čas na pátrání...

Boj proti požárům vede žena, říkají jí prostě „Mademoiselle". Je to místní venkovská učitelka... Vede nejen boj proti požárům, ale sama je také zakládá. Dříve než pronásledovatelé dopadnou Manoua, potká ho sama v lese, je vzrušena jeho mužností a prožije s ním vášnivou noc. Když se pak ráno s potrhanými šaty vrátí do vesnice, prohlásí, že ji Manou znásilnil. Dřevorubci nakonec Manoua chytí a pověsí. „Mademoiselle" opouští vesnici, jako hrdinka, s požehnáním vesničanů..." Potud tedy nástin filmu **Slečna učitelka.** Jeho režisérem je Tony Richardson, autorem scénáře — Jean Gênet.

Jean Moreauová o Gênetovi, o natáčení filmu a své práci říká:

„Scénář k **Mademoiselle** napsal Gênet před sedmi lety — tedy v roce 1958. Tehdy jsem jej poprvé četla. Měl sto stránek. Zdál se mi celý fantastický. Gênet bydlel blízko mne. Vídali jsme se často, mluvil se mnou o scénáři v poetických obrazech. Psal jej původně pro herečku Anouk Aiméeovou. Byl to prostě dokonalý scénář, s velmi přesnými podrobnostmi v obraze. Filmová stavba byla pozoruhodná. Dialog sám byl poměrně málo důležitý...

... Příběh filmu se odehrává v létě. Měli jsme při natáčení vlhké léto, které ve skutečnosti daleko víc odpovídá Gênetovu filmu. Je to film snový. Je v něm něco morbidního, je naplněn násilím. A také Gênetův erotismus je nesmírně divoký. Ale není to vůbec nic, jak by se řeklo „nehezkého". ... Natáčela jsem tento film úplně naslepo. Ani jsem už podruhé nepřečetla scénář. Richardson mi velmi přesně řekl, co mám dělat. Poněvadž se natáčelo podle velmi přesného plánu, dodržoval i on technický postup co nejúplněji. Nikoho ale nemůžete „uvěznit", každý tlak vyvolává protitlak.

V **Mademoiselle** mě nikdo k ničemu nenutil. Gênet má prostě magickou moc. A třebaže sám nebyl přítomen, zcela podvědomě jsme byli nuceni dělat věci tak, že to bylo přesně podle jeho představ..."

A režisér Richardson k tomu dodává: „Příběh sám vyjadřuje pro mne svět takový, jaký je. Pokusil jsem se udělat film prostý, jasný a tragický..."

*

S filmem se setkal Gênet pouze třikrát. Poprvé, když režisér Joseph Strick natočil jeho **Balkón,** podruhé při filmovém přepisu jedné své povídky do středometrážního snímku **Vyměřovatel,** který byl nakonec cenzurován; Gênet se vzdal jakéhokoli autorství na něm a film sám se do kin nikdy nedostal. Třetí Gênetovou zkušeností byl scénář ke zmíněnému filmu **Slečna učitelka.**

Gênetův svět je příliš nereálný pro filmový pásek. Výklad jeho her je sotva jednoznačný. **Černoši** jsou jistě hrou o rasismu bílých proti černým, ale zcela určitě i hrou o rasismu černých. Černí tu mají podle autorova přání hrát v maskách bílé a bílí jsou tu hráni černými ... **Paravány** napadají kolonialismus, ale když kolonialismus padne, berou na sebe včerejší pokoření podobu svých někdejších despotů a kolonialismus tak v nové formě pokračuje. Bordelem v **Balkónu** otřásá revoluce v ulicích, která chce nastolit nový svět, ale nakonec vnikne jenom do domu iluzí a stane se součástí jeho maškarády ...

Černokněžník Gênet, mág zla a velký herec divadla krutosti, slouží na jevišti — jak říká Sartre — **černé mše.** Z hříchu, neřesti, lidského kalu a pudů, krve, bolesti a vášní, spřádá pavučiny svého světa, odraženého zrcadly jako svět jedině skutečný. Inscenuje na jevišti hru iluzí jako nejvyšší skutečnost. Rozleptává dobro zlem, snad proto, že je zlem posedlý a chce se mu jeho zobrazením mstít. — Už Aristotelés přece věděl, že zobrazením zla pomáháme lidem zbavovat se jeho moci.

F. X. Šalda kdysi napsal: „Tvůrce jest proto, aby nám řekl, že není jiné zbraně proti hrůze, nejistotě a osudu než jejich kult."

Dobro i Zlo, Bytí i Nebytí — to jsou postavy Gênetovy maškarády o světě, který v básnické osobnosti Jeana Gêneta má svého velkého a hříšného zpovědníka.

Pražská organizace ČSDO ustavena

Situace v ochotnickém divadelnictví v Praze je už léta neutěšená. Bohaté tradice jsou jenom vzpomínkou – současnost je taková, že pravidelně pracuje jenom asi 10 souborů, většinou v okrajových čtvrtích; ve vnitřní Praze pravidelně hraje jen několik málo souborů, převážně jen pro děti. A všude pracují s většími či menšími obtížemi. Příčin neutěšeného stavu je hodně. Stručně řečeno: v té vysoké koncetraci kultury v Praze nejsou pro ochotníky ani sály, ani návštěvníci, tím nejsou peníze, a proto také lidí, ochotných přes tyto překážky věnovat se ochotnickému divadlu, stále ubývá. Už víc než 10 let trvá tento pokles činnosti, a zřizovatelé dnešních i bývalých souborů se jej nesnažili zabrzdit nebo zastavit, spíše k němu přispívali. Mnozí z nás, funkcionářů, přestali věřit, že se ochotnické divadlo v Praze zase vzchopí.

Pak jsme začali cítit příznivý vítr po loňské hronovské konferenci, která dala podnět k založení vlastní ochotnické organizace. Na jaře jsme rozeslali na mnoho bývalých ochotníků, kteří dříve v souborech pracovali, dotazníky, v nichž jsme zkoumali, proč přestali vyvíjet činnost a zda by chtěli znovu začít. Z odpovědí jsme zjistili, že lidé by rádi hráli, režírovali, a třeba jen stavěli kulisy, jenomže nemají podmínky. Když jsme pak jeli na letošní hronovskou konferenci, říkali jsme si, že bychom měli tyto lidi podchytit a doplnit jimi stávající soubory.

V Hronově nás letos bylo z Prahy dvanáct, a tam jsme měli čas „vyříkat si" své pražské problémy, a pak na ustavující konferenci SČDO jsme přednesli slib, že u příležitosti založení Svazu českých divadelních ochotníků se znovu pokusíme radikálně oživit ochotnické hnutí v Praze. Spontánním nadšením a uvědomělou vírou ve věc vlastní ochotnické organizace, které na hronovské konferenci vládly, jsme dostali novou injekci, abychom nelitovali času na organizování ochotnické činnosti v celé Praze.

Tento slib nás zavazuje. Nebyla to proklamace, bylo to myšleno naprosto vážně.

Připravili jsme schůzku pražských ochotníků na 1. října do Smetanova muzea, a snažili jsme se dobře ji připravit. Ustavili jsme pražskou organizaci SČDO, zvolili funkcionáře, a na základě rozboru dosavadní a současné situace ochotnického hnutí v Praze jsme si udělali plán činnosti. Ten předpokládá úzkou spolupráci s kulturní správou hl. města Prahy, a podporu rozvinutí činnosti stávajících souborů. Máme před sebou tři soutěže, které nám jistě pomohou zaktivizovat mnohé soubory: vedle konkursu na jubilejní 40. Jiráskův Hronov bude uspořádána vlastní celopražská soutěž, která má být ve všech třech kategoriích (děti, mládež, dospělí) ukončena na podzim 1970 festivalem nejlepších souborů, a bude to i další ročník soutěže o nejlepší inscenaci her pro děti a mládež, kterou vypisuje Ústřední kulturní dům dopravy a spojů.

Nálada oživit ochotnické divadlo v Praze byla na říjnové konferenci spontánní. Opravdová. Všichni přítomní podepsali přihlášky do SČDO, a tak má pražská organizace základní kádr členů, převyšující první stovku. Teď budou následovat schůze v souborech, kde budou referovat členové nově zvoleného přípravného výboru a kde jistě přistoupí další členové. Do čela desetičlenného přípravného výboru byl zvolen Josef Povolný, vedoucí souboru Bozděch z Prahy 10, jednatelem je Ludmila Masáková ze souboru Dopravních podniků v Praze 7.

Plány pražské organizace SČDO na rozvinutí ochotnického života v Praze jsou konkrétní a rozumné. Bez plamenných výzev, zato se snahou po jasných výsledcích.

Věříme, že budou naplněny. **VLADIMÍR MOLZER**

velké plus

Ve Zruči nad Sázavou není divadlo popelkou. V jediném roce zde uvedli dvě představení členové činohry Národního divadla, sedm představení Oblastní divadlo v Kolíně, tři představení Východočeské divadlo z Pardubic, jedno představení Horácké divadlo z Jihlavy. Agilní jsou také místní divadelní soubory. V uplynulé sezóně nastudovaly amatérské soubory dvě představení, další dvě uvedli žáci základní devítileté školy.

Pochopitelně v situaci, kdy město je tak bohatě obhospodařováno profesionálním divadlem, vzniká otázka vlastního smyslu ochotnického hraní. Ve Zruči jej nevidí jen v produkci představení, ale především ve využívání celého období studia k estetické výchově především mladých ochotníků. Tak tomu nepochybně bylo například v inscenaci Tomanova Slovanského nebe v režii tajemníka závodního klubu Rudolfa Šípka. Oba divadelní soubory — dospělých i mládežnický — jsou zde především povolány k tomu, aby organizovaly a do jisté míry také vyzkoušely kolektivní a komplexní metody estetické výchovy. Sdružují vlastně praktickou výchovu literární, kulturu slova i chování, recitační studium s výchovou pohybovou, pěveckou, ba

i výtvarnou. Tyto úkoly nesporně splnila inscenace hry N. R. Nashe Děvčata z Brook-Valley, kterou uvedl režisér Miroslav Vitvar.

Je cenné, že oba režiséři velmi pečlivě analyzují každé dílo, které míní nacvičovat, objasňují jeho ideu a ideově výchovný dosah, společně s herci posuzují jeho umělecké kvality. Ideový obsah námětu, jeho vhodnost pro určitý věkový stupeň — to je vždy hlavní ukazatel pro výběr inscenace.

V režijní práci, jak ji zde uplatňují, jsou ovšem ještě další podnětné prvky. Je to například zásada, aby se mladým hercům nepředehrávala role, protože se tím značně omezuje tvořivý charakter dramatické práce. Pozoruhodný je také způsob výběru herců a obsazování rolí. Hru N. R. Nashe hrálo osmnáct děvčat, většinou z odborného učiliště n. p. Sázavan. Skutečných zájemkyň o aktivní spoluúčast ve hře bylo daleko víc. Žádná nebyla odmítnuta. Všem byla dána příležitost, aby si vyzkoušely své skutečné schopnosti a předpoklady k úspěšnému zvládnutí role, změřit skutečné kvality svého nadání.

Nelze konečně opomenout ani výchovný dosah činnosti dramatických souborů. Všechnu tu krásnou a namáhavou práci nedělají mladí herci pro sebe (i když nezřídka tvrdí, že ji považují za účelnou a příjemnou náplň volného času). Jako diváci přicházejí jejich mladí spolupracovníci z odborného učiliště, ze škol, ze závodů, obchodů i z jiných pracovišť, přicházejí i dospělí. Soubor se snaží na všechny výchovně působit prostřednictvím divadelní inscenace. Tak zde vyrůstají zásluhou dramatického souboru nejen dobří ochotníci, ale také propagátoři umění, lidé, kteří snad budou stejně ochotně, jako hrají divadlo, ukázněně a rádi jednou pracovat ve veřejném životě. To je jistě velké plus práce zručských dramatických souborů. Je třeba si ho vážit tím více, že se jedná o učňovskou mládež, která nezřídka stojí na pokraji zájmu společenských organizací.

ZDENĚK ADÁMEK

knihy o divadle

KNIHA O VLASTOVI BURIANOVI

Antonín Král - Petr Král, Vlasta Burian. Orbis Praha 1969. Str. 236, ilustr.

Byl u nás korunován na krále a zastínil své kolegy komiky. Do jeho divadla se chodilo na pevno, na zaručenou legraci, do smíchu se tu člověk nemusil nutit. A jeho filmy byly našimi nejhranějšími komediálními filmy. Jeho jméno je v našem povědomí stále ještě živé, pořád ještě táhnou jeho filmy. Dost toho tedy udělal a v celé šíři se to objevuje teď v této knize před námi.

Zahajuje tu Josef Träger studií Vládce smíchu z vůle lidu. Antonín Král pak se zpovídá ze spolupráce s Burianem po dobu dvanácti let. Také Václav Wassermann, Burianův scenárista a režisér, a herec Čeněk Šlégl. Po velké sbírce výroků o Burianovi je tu základní stať Petra Krále Vlasta Burian čili skutečnost hereckého obřadu. Pak životopisný přehled a přehled filmů a gramofonových desek s Vlastou Burianem. Schází mi v této záslužné knize vyčerpávající soupis Burianovy divadelní tvorby, o filmovou je tu dobře postaráno včetně bohatých fotografických ukázek. Dále škoda přeškoda, že tu není zastoupen jeho umělecký spolupracovník, již zemřelý Julius Lébl, distingovaný, vyrovnaný, jehož svědectví by nepochybně přineslo nové světlo na Vlastu Buriana. I tak je to závažný, byť neurovnaný materiál pro příštího monografistu nebo autora díla o českém komediálním herectví a divadle a filmu první poloviny tohoto století.

A jedno mě na této pěkné a pěkně vypravené publikaci mrzí: autoři si mohli odpustit zařazení některých výroků ať už jakéhosi příbuzného nebo bývalé Burianovy pokladní. Ještě se nenarodil člověk ten, aby se líbil lidem všem. A pořád snad ještě platí zásada starých latiníků de mortuis nil nisi bene, i když v předmluvě se autoři o tom předem zmiňují. Tato kniha si nedala za úkol vědecký rozbor umělecké osobnosti zesnulého umělce a tudíž takovýto materiál nepotřebovala. O takový u ž á d n é h o úspěšného umělce nebyla nouze.

kr

HELE, ČESŤO, VONA TO SEŽRALA

ZK ROH Pal-Magneton má na Moravě dobré jméno, z každé divadelní přehlídky ochotnických souborů přiváží vavříny. O tom, jak se jim vedlo za filmovou klapkou, je tento rozhovor s některými z jeho členů.

Alex. Michajlovič: **„Kdybych kopal někde na silnici, nebudu tak unavený, jako zde. Je to práce duševně i fyzicky opravdu vyčerpávající. Vždyť některé záběry se musí i patnáckrát opakovat."**

Takže představy stát se filmovou hvězdou, nebo jak se mnoho lidí domnívá, že je to laciný způsob obživy a zábavy, jsou spíše naivní.

Alex. Michajlovič: **„No jistě, profesionálním hercům není opravdu co závidět. Jsou to nervy a vypětí. Třeba z Prahy do Kroměříže i zpět v jednom dnu a večer ještě představení v Praze."**

Jak na Vás, jako asistenta režie kroměřížského ochotnického souboru, působí prostředí a samotné filmování?

Květoslav Vančura: **„Když to srovnám s naší divadelní prací, je to velký rozdíl. Divadelní inscenace se vytváří v určitém časovém úseku, má svůj přesný čas a přesný konec, zatímco na filmu je rozložena do celé řady detailů, různě uspořádaných, z kterých teprve celé dílo vzniká. Konec se točí na začátku, například."**

Co Vás nejvíce zmáhá na filmové práci?

Alex. Michajlovič: **„Na divadle zkoušíme tři, čtyři hodiny, zatímco zde jsme v jednom kole od rána od šesti, kdy padneme do rukou maskérů, kteří nás předělají, a pak třeba i tři hodiny čekáme na záběr, který má přijít. Trvá to dlouho, než se povede ten záběr, který režisér s kameramanem J. Illíkem ocení docela obyčejnou větou: „To je vono." Takže večer, když skončíme, máme toho všeho až nad hlavu. Obdivuji proto a myslím, že mluvím za všechny, filmový štáb Karla Kachyni, s jakou trpělivostí film natáčí."**

Zažili jste kromě toho čekání a práce na filmu i nějakou veselou příhodu?

Miroslav Večerka: „Celé dění filmu, které se točí v Kroměříži, je natáčeno při recepci a za tímto účelem jsou nám poskytnuty různé nápoje, které však mají jen barvu společnou s obsahem. Recepční strava (mísy, chlebíčky, dorty) je však nefalšovaná. A tak se stalo, že jedné dámě podal rekvizitář kousek dortu, který tato dáma měla elegantně pojídat. Ještě dříve, než režisér vysvětlil o co půjde, dáma dort snědla. Toto pochopitelně neušlo bedlivému oku rekvizitáře, který vzniklou situaci k všeobecnému veselí komentoval slovy: ‚Hele, Češťo, vona to sežrala.'" – Do smíchu kolem magnetofonu vpadla i jedna z dojiček krav na recepci přítomných: „Ono je to otrava, ale dobrých padesát kaček, no ne?"

VLADIMÍR VIDIMSKÝ
ZDENĚK NOVÁK

abc DIVADELNÍHO OSVĚTLOVÁNÍ

VÁCLAV MÜLLER

DVANÁCTÁ KAPITOLA

Osvětlovači a osvětlování

Většina těch, kdož vstoupili do ochotnických souborů, sem přišla proto, aby dostala roli a hrála divadlo. Jen málokdo se přihlásil o práci jakoukoliv, jen když bude moci přispět svým dílem zdaru představení. Být technikářem, který jen přetahuje dekorace a při závěrečném děkování stojí v koutě za kulisami a poslouchá potlesk, zdánlivě mu nepatřící, to není na první pohled příliš radostná perspektiva. Kulisáci pokukují po očku po osvětlovačích a myslí si: ti to přece jen mají lepší, ti zase sledují práci zvukaře a inspicienta — a všichni dohromady z uměleckotechnického úseku trochu závidí těm na jevišti. Řekli jsme si již několikrát, že divadelní představení je kolektivním dílem, na němž se zúčastňují všichni členové souboru, každý svým podílem. Úkolem herců je divadlo hrát, technikářů stavět dekorace a osvětlovačů řádně a bez chyby svítit.

Všimněme si dvou základních větví, na něž se dělí práce osvětlovače. Jde totiž o odbornost elektrikářskou a osvětlovačskou.

Osvětlovač — elektrikář

Mezi ochotníky-osvětlovači bývá málo těch, kteří jsou vyučenými elektrikáři. Přesto po nich musíme z hlediska bezpečnosti požadovat určité znalosti z tohoto oboru. Je nezbytně nutné, aby osvětlovač měl alespoň představu o tom, co si se zařízením, které má na jevišti k dispozici, může dovolit a co ne.

Především musí znát umístění hlavního vypínače, pojistek a jejich hodnotu, dále musí znát velikost napětí, se kterým na jevišti přichází do styku, a způsob, jakým je provedena ochrana zařízení (uzemnění, nulování). Musí vědět, kde je hlavní rozvaděč, jak jsou jednotlivé větve (hlediště, jeviště a přilehlé prostory) zapínány, vypínány a jištěny. Musí umět zapnout a vypnout systém nouzového osvětlení a vědět, z jakých energetických zdrojů je síť napájena, kde je umístěn rozvaděč a jištění jeho jednotlivých okruhů.

V osvětlovací kabině smí pracovat pouze odborníkem řádně poučený pracovník, který nejen ví, na co smí a na co nesmí sáhnout, ale který zná velikost příkonu, způsob zapínání a vypínání hlavního jevištního trafa, či jiného regulačního zařízení, počet ovládaných větví, jejich jištění pojistkami nebo jističi.

Měl by vědět, kde všude je na jevišti a v přilehlých prostorách, zejména u elektrických rozvaděčů, umístěn hasicí přístroj a že k hašení elektrických zařízení smí používat pouze práškový, nikdy vodní! Je samozřejmé, že s hasicím přístrojem umí zacházet. Je potřebné, aby osvětlovač znal i příkon jednotlivých reflektorů a aby věděl, na jakou žárovku je ten či onen typ konstruován. Přetěžování dimenzovaného příkonu může způsobit snadno požár. Při práci s pohyblivými světelnými zdroji, se stojany, vanami apod. musí vědět, že by svým povrchovým ohřevem mohly při nedostatečné vzdálenosti od závěsů a dekorací způsobit vznícení. Nejmenší přípustná vzdálenost osvětlovacích těles od závěsů je 30 cm. Zapnuté přístroje musí být pod neustálým dozorem.

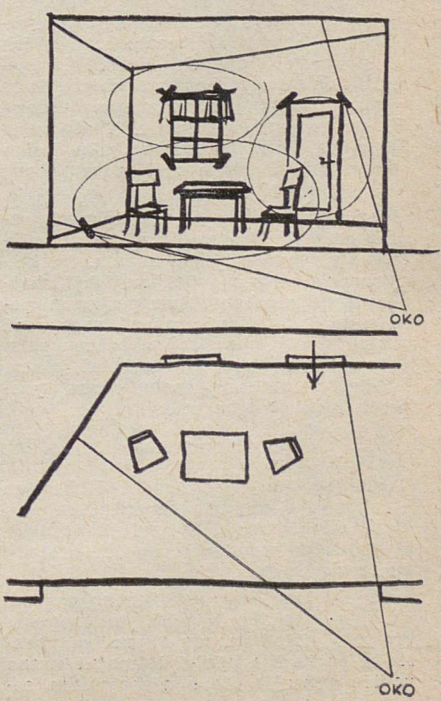
Několik slov o bezpečnosti práce

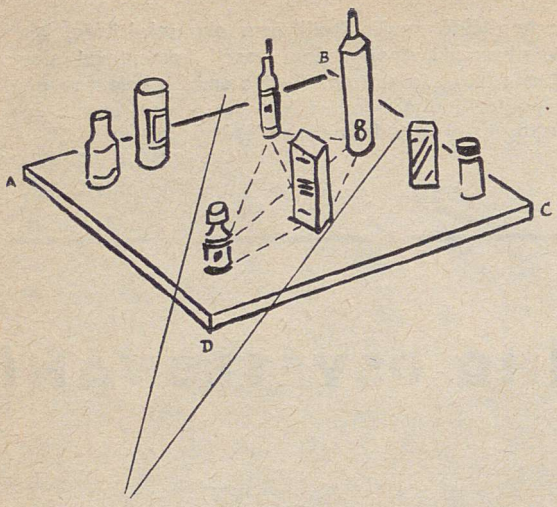
Osvětlovač provádí drobné běžné opravy, jako je oprava zásuvky, objímek, pojistek (výměna za správně dimenzovanou vložku), vidlic atd. Ví, že veškeré opravy na zařízení smí provádět pouze po jejich vypojení a zabezpečení před možným náhodným opětným zapnutím. Ani opravy nesvítících reflektorů není přípustné provádět, dokud jsou zapojené.

Kontrolu, zda jsou všechny přístroje řádně uzemněny, provádíme snadno neonovou zkoušečkou — tužkou. Je-li vše v pořádku, přístroj uzemněn a neprobíjí tedy na kostru, neonka nesvítí. Naopak, je-li někde závada v izolaci, dochází k červenavému blikání plynu. Neonce se někdy říká fázovka, poněvadž je snadno použitelná při vyhledávání fází. Na zkoušku tímto nejjednodušším přístrojem (jeho cena je cca 20—25 Kčs) nutno dát dobrý pozor zejména při osvětlování v přírodě, na nádvořích, v parcích, zkrátka všude tam, kde se stojan s reflektorem nebo svítící těleso dostává do přímého styku se zemí. Bude-li zem jen trochu vlhká — stačí rosa — neonka sice svítit nebude, ale to ještě neznamená, že je vše v pořádku. Vodivost vlhkosti je známá. Proto je třeba přístroj od země izolovat, postavit jej na dřevěnou podložku a teprve potom zkoušet, zda není izolace poškozena. Při manipulaci s reflektory pod proudem v přírodě je třeba, aby osvětlovači používali dobrých ochranných prostředků (gumových rukavic s bavlněnou vložkou, nebo alespoň starých, nedíravých kožených). Při osvětlování a nařizování aparátů je třeba, aby se osvětlovači chránili zvedání a poponášení reflektorů, které jsou pod proudem. Vždy se vyplatí je z proudového obvodu rozpojit, poněvadž zejména ty, které jsou regulovány odporovými reostaty, mohou i nesvítící mít na kostře napětí.

Úraz mohou způsobit i ta zařízení, do

V zorném poli přes pravý portál vidí pozorovatel nábytek a dekoraci scény v určitém prostorovém vztahu

V zorném poli přes rohy D — B vyznačen prostorový vztah předmětů

nichž přichází různé fázové napětí — i na tuto okolnost je třeba dát mimořádný pozor! Zvýšené bezpečnosti je třeba dbát i při zavěšování reflektorů na stromy, zdi a různé konstrukce. Je samozřejmé, že je vždy umísťujeme tak, aby se nestaly příčinou zranění diváků. Pozor, aby tělesa zavěšená nad diváky měla žárovku zabezpečenou kovovou mřížkou i tehdy, kdy se jedná o reflektor RD. Mřížka zabezpečuje eventuální vypadnutí puklé čočky. Jde-li o přírodní jeviště, na němž mají reflektory zůstat delší dobu, chráníme je před deštěm malou stříškou z latěk a dehtového papíru.

Zmínili jsme se o několika možných úrazech elektrickým proudem u nechráněného nebo poškozeného zařízení v přírodě. Takovéto chyby mohou nastat i ve vlastní budově, kde je nejčastější příčinou zkratu přepálení žárovek nebo prodřená izolace vodičů, zapojených do objímky osvětlovacího tělesa. I pouhou výměnu žárovky provádějme s veškerou možnou bezpečností. Zejména na kovových konstrukcích, mostech, lávkách a jinak nepřístupných místech (v hledišti, kde musíme použít žebříku). Tady všude je třeba před výměnou žárovky těleso vypnout ze zásuvky. Nikdy nesaháme pro ukroucenou objímku holou rukou, aniž bychom měli zabezpečeno řádné vypnutí!

Jiným zdrojem zkratů a podobných poruch jsou překroucené, přeštípnuté, přetržené přívodní šňůry a kabely. Ty, které používáme na jevišti, mají být chráněny proti mechanickému poškození pošitím kůží. — Není správné poškozená místa kabelů napojit jen zakroucením a izolováním „bakulí" izolační pásky. Snažme se tohoto způsobu oprav vyvarovat, není dost bezpečný!

Zásady první pomoci.

Každý osvětlovač, pracující třeba jen přechodně s elektrickým napětím, má hlavní zásady první pomoci při úrazech elektrickým proudem ovládat. Jak tedy postupovat?

Především je třeba postiženého vyprostit z proudového obvodu, to znamená přerušit přívod proudu vypnutím, povolením pojistek a není-li to možné, nutno vodiče přerušit třeba přeseknutím sekerkou. (Nikdy dráty pod proudem neštípejte kleštěmi a holýma rukama!) Není-li přerušení vedení ani takto možné, odtáhněme zasaženého z dosahu proudu uchopením za jeho suché šatstvo. Pozor přitom na vlastní ochranu zachránce! V žádném případě neodtahujeme postiženého holýma rukama za jeho obnažené končetiny, dostali bychom se do proudového obvodu i my! Někdy zasaženého člověka drží v proudovém obvodě svalová křeč. Dejme tedy pozor, aby při odpojení nenastal pád postiženého, jímž by si mohl způsobit další zranění (úraz pádem ze žebře, lešení, mostu, lávek atd.).

Další fází záchrany a první pomoci je okamžité zavedení umělého dýchání, eventuálně u znalých osob je možno provádět nepřímou masáž srdečního svalu, který bývá proudovým šokem nejčastěji zasažen. Umělé dýchání se provádí několika způsoby, nejúčinnější je tzv. dýchání z úst do úst. Zachránce musí však za každou cenu uvolnit stisk zubů postiženého, eventuálně vyprostit „zapadlý" sval jazyka. Umělé dýchání musí probíhat bez přerušení a pravidelně až do příchodu lékaře, kterého volejme při každém úraze elektrickým proudem.

Osvětlovač — umělec.

Vedle řemeslné znalosti práce se všemi složitými technickými zařízeními, svítidly i systémy regulace — vedle znalostí základů práce se světlem, otázek bezpečnosti a zásad první pomoci je naprosto nezbytné, aby ten, kdo chce být skutečným tvůrčím osvětlovačem, se hluboce zajímal i o netechnickou stránku svého podílu na představení.

Proto se autor Abecedy tolikrát zabýval vzájemnou vazbou vztahů mezi jednotlivými divadelnickými složkami a specifikami: režiséra, výtvarníky a uměleckotechnickými pracovníky při práci na společném díle. Dobrý osvětlovač není pasívním vykonavatelem cizí vůle, ale k tomu, aby i on stál vedle ostatních jako spolutvůrce, je potřebné, aby jeho znalosti výtvarných zákonů i znalosti všeobecné byly na žádoucí výši. Jakými cestami dojít tohoto cíle?

Jednou z nich je soustavný zájem o vše, co souvisí s divadelní tvorbou. Dobrý osvětlovač čte divadelní tisk, zajímá se i o problémy herecké a režijní práce. Ví, která z posledních významných inscenací posunula vývoj divadelní práce vpřed, a to nejen v naší republice. Ví, co je to Stanislavského tvůrčí metoda, zná jméno velikého divadelníka Bertolda Brechta, Erwina Piscatora, našeho Otomara Krejči, Alfréda Radoka a jiných. Zná alespoň z filmů velké herce současnosti: Orsona Wellse, sira Lawrence Oliviera, Marcela Mastroianiho, režiséry Felliniho, Bergmana, Jasného, Menzla, Formana atd. Tvůrčí osvětlovač se neobejde bez znalosti díla současných českých scénografů a sleduje práci výtvarníků: Svobody, Vychodila, Nývlta, Tomka, Koláře, Vorla a jiných, nejen těch, kteří naši scénografii tak úspěšně po několik let reprezentují na mezinárodním fóru.

Osvětlovač má chodit na výstavy výtvarného umění, sochařství a malířství. Všímat si, jak různí umělci řeší ve svých dílech výtvarné problémy, vliv světla a stínu na obraze krajiny i na tvářích portrétů.

Vždyť „umění je lidská hra na stvořitelství" a aby člověk mohl skutečně tvořit, musí po všech stránkách zvládat předmět svého kumštu. K dobré průpravě zdatného osvětlovače patří tedy i vlastní tvůrčí pokusy. Nemusí jít vždy o malířství či sochařinu. Každý nedovede v rukou držet štětec nebo dláto. Fotografie, nejrozšířenější lidový pokus o tvůrčí čin, pomáhá zdatně i osvětlovači. Vždyť řešení prostorových kompozic a jejich přenesení na plochu, kde světlo a stín hrají základní roli, je výtečnou průpravou k práci se světlem na jevišti.

Výchova barevné i prostorové paměti je naprosto nezbytná. Hry i scény se na jevištích neustále mění a do sebelepšího osvětlovacího scénáře a zápisu směrů a barev je těžko postihnout všechny jemnosti a odstíny. To je důvod, proč je třeba pěstovat barevnou i prostorovou paměť. Při seřizování reflektorů do určitého směru na osvětlovací zkoušce je třeba, aby si osvětlovač zapamatoval prostorové vztahy mezi dekoracemi a světlem a pamatoval si na několika detailech přesné zasvícení. Při reprízách se na osvětlenou scénu dívá pod stejným úhlem a ta by se mu měla jevit stejně jako při nasvěcování.

Totéž platí i o paměti při použití barevných filtrů. Jak víme, je jejich kvalita ovlivňována vypalováním a dochází u nich k barevnému znehodnocování. Jak by se asi scéna barevně měnila, kdyby osvětlovač neměl dostatečnou barevnou paměť! Jak si ji tedy vypěstovat?

Pěstování barevné a prostorové paměti.

Je to vlastně hra, jejímž výsledkem je posilování paměti na barevný vjem. Něco jako televizních „Osm vteřin a dost". Připravme si dvanáct (šestnáct) různobarevných kartiček, lístků nebo kostek, pokud možno stejně velikých. Sestavujeme je do různých obrazců a snažíme se zapamatovat si jejich pořadí. Potom obrazec zrušíme a za nějakou chvíli se snažíme jej sestavit v přesné barevné skladbě. K tomu, abychom věděli, jaká byla ta původní, poslouží nám drobné očíslování kartiček a pomocný zápis. Nejlépe naší paměti poslouží, budou-li kartičky v barvách barevného spektra. K pěstování prostorové paměti nám po-

slouží toto cvičení: Na obyčejném stole máme různé předměty. Dobře si je prohlédněme, nejlépe z jednoho určitého úhlu (stejně jako rozestavění dekorací na jevišti), všimněme si jejich vzájemného prostorového vztahu a až jej máme patřičně uložen do paměti, obraťme se ke stolu zády a požádejme druhého, aby provedl změnu polohy nebo umístění některého předmětu. Potom se otočme zpět ke stolu a snažme se rozpoznat, co bylo změněno. Opět nám pomůže pohled ze stejného úhlu jako při prvním pozorování. Tato zdánlivě drobná společenská hříčka nesmírně posílí naši prostorovou paměť.

Také sledování herce hledáčkem je vlastně tvůrčím činem osvětlovače. Vždyť neustále komponuje určité obrazce, kdy pohyblivý světelný kužel vykrajuje ze scény to podstatné a důležité. Při „Štychování" je tedy osvětlovač výtvarníkem, komponujícím v prostoru nové obrazové hodnoty.

Tolik tedy o osvětlovačích a osvětlování. Skutečně dobrým divadelním osvětlovačem může být jen ten, kdo má rád divadlo a umění vůbec. Kdo se umí kolem sebe dívat a kdo vidí rozmanitost tvarů a barev kolem sebe, kdo vnímá hru slunečních paprsků a všímá si, jak světlo kolem nás maluje neustále nové a nové obrazy. Elektrikářské praxi potřebné pro osvětlovačskou práci se lze naučit — samotné svícení a umění práce s ním je povolání a dar.

(MÍT NÁPADY DOVOLENO)

nápadník

(Určeno dětem, které si rády vymýšlejí)

Milí mladí přátelé,

dvě soutěže jsou již šťastně za námi. Také vítězové druhého kola dostali za své nápady knihy. Nu a nyní bychom vám rádi znovu připomenuli, že byla již v srpnovém čísle vyhlášena nová, dlouhodobá soutěž námětů na divadelní hru pro děti, kterou by děti nejen samy napsaly, ale také samy hrály. Připomeneme vám ještě, že to měla být buď pohádka, nebo detektivka. Za dobré dílčí nápady dostanete také knihy a navíc budou nejúspěšnější účastníci pozváni na „tvůrčí konferenci".

První námět nám do redakce poslaly děti z Brna. Má to být „Strašidlí pohádka". Velká výhoda je v tom, že v té pohádce může hrát neomezené množství děvčat a chlapců. Bude to jednak skupina dětí z „normální školy" a pak skupina nejrůznějších strašidýlek (podle vlastní fantazie představitelů), která chodí dokonce do stejné školy a třídy, jenomže má vyučování v noci, když ve škole vůbec nikdo není, a děti dávno spí. V té strašidlí třídě bude všechno úplně obráceně, než v normální škole. Malá strašidýlka dostanou za to, že sedí slušně na židlích, místo aby měla nohy na lavicích, že chodí pořádně dveřmi — když každé slušně vychované strašidlo leze oknem. Taky se budou strašidýlka učit různě strašit a jednou dostanou za úkol vystrašit děti, které chodí do jejich třídy. Ale dopadne to špatně (pro strašidýlka ovšem). Kluci darebáci je proženou a ještě chytí malou strašidlí holčičku a začnou ji „převychovávat" na lidské mládě. Když musí po čase malá strašidla jít za trest strašit děti znovu — strašidlí holčička děti i strašidýlka navzájem seznámí a pak..., ale dál už vám to neprozradím, i když děti z Brna už přesně vědí, jak to dopadne. Nás zajímá, jak byste pohádku dokončili vy a také všechno, co by se mohlo odehrávat při vyučování jak v „normální", tak v „strašidlí" škole. Pokud máte vlastní námět na pohádku nebo detektivku pro děti, napište nám. Tentokrát není soutěž ničím omezena. Každý nápad má naději na ocenění a odměnu. A hlavně pište brzo — „strašidlí školička" čeká na nápady.

*

Psali jsme také, že ve vaší rubrice rádi uveřejníme nejrůznější zprávy a zajímavosti z vašich kroužků a souborů. A dnes vám tedy napíšeme o jedné anketě, kterou vyhlásili v divadelním souboru Domu dětí a mládeže ve Svitavách. Položili členům souboru tucet otázek a my jsme vybrali ty všeobecné, které by bylo možno položit dětem v kterémkoliv souboru, a otiskneme nejen otázky, ale také odpovědi dětí ze Svitav.

Co se vám při nácviku nejvíce líbilo?

1. Když se někdo přeřekl a vznikly zkomoleniny a různé nesmysly, zkrátka když se něco zkopalo.
2. Nejvíce se nám líbilo nacvičování písniček.
3. Mně se líbily přestávky, volnost a že se nevyvádělo jako vloni.

Co se vám při nácviku nelíbilo?

1. Krátké přestávky a když se jeden obraz omílal třeba desetkrát dokola.

Kterou roli byste nejraději hráli?

1. Nejraději bych hrála roli Pavla, PROTOŽE JE VESELÝ.
2. Já Angelu, protože je to taková dobrá holka, potom taky Světlanu a princeznu ve filmu „Šíleně smutná princezna".
3. Chtěl bych hrát Hamleta, protože v ruce drží lebku.
4. Já bych chtěla hrát ve filmu „Pomoc" společnici George Harrissona, nebo s Vaškem Neckářem.

Kterou roli byste nechtěli hrát?

1. Nudnou, která má málo vět.

Jaký by měl být podle vás vedoucí kroužku?

1. Měl by mít porozumění pro děti a znát je... nechat je trochu volně.
2. Veselý, vtipný, rozhodný, hezký, chápavý, chytrý a měl by vše pochopit.
3. Nemám žádný ideální typ.

Chtěli byste ještě hrát divadlo? Jaké?

1. Strašně rádi bychom ještě hráli. A hlavně veselé a hudební, ale třeba i historické. Vážné raději ne!

Jaké chcete zvolit životní povolání?

Číšník, elektrotechnik, sekretářka (2×), hajný (2×), dietní sestra, chci studovat literaturu, herec nebo beatový zpěvák, herečka, ještě jsem se nerozhodla (ostatní).

Z posledních odpovědí vidíte, že děti nechodí do souboru proto, že by toužily jen po herecké dráze — volí si, jako ostatní děti, nejrůznější povolání. Zdá se, že do souboru chodí spíš proto, že je tam dobrý kolektiv, „přestávky" a nacvičování písniček, že se zde mohou pobavit a zasmát se a jak je v jedné neuveřejněné odpovědi také napsáno — „zablbnout si". Nám se na celé anketě nejvíce líbí, že odpovědi jsou upřímné, že děti nepředstírají nějaké vznešené a ušlechtilé cíle a přitom je poznat, jak se jim v souboru moc líbí. Asi to s nimi pan učitel Vladimír Šauer umí. Jen ty požadavky na vedoucí souboru jsou trochu vysoké. Být chytrý a vtipný a veselý a chápavý a ještě k tomu i hezký! Nemáme to s vámi dětmi lehké!

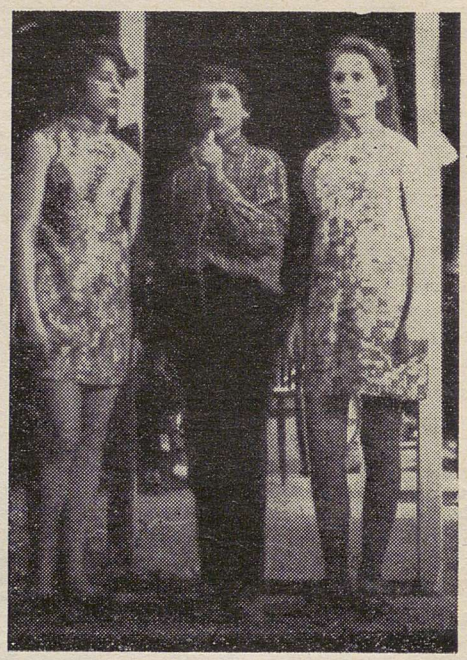
Nu a nyní čekáme, že nám napíšete jednak do naší tvůrčí

L. Škoda, Žďár n. Sáz., III. tř.: Princ Trhánek. Z vítězných prací naší soutěže.

I.

II.

soutěže a pak o svém souboru a jaké odpovědi byste vy napsali na otázky souboru ze Svitav. Adresu znáte: NÁPADNÍK, Dům dětí a mládeže, Lidická 50, BRNO. A abyste viděli, že ve svitavském souboru není o legraci nouze, přikládáme dvě fotografie. Dívejte se dobře, to jen na první pohled se zdá, že jsou na obou snímcích stejná děvčata. Jednou jde o mistrný převlek chlapců — nedá se jim dokonce upřít velká dávka přímo „dívčí grácie". POZNÁTE, NA KTERÉM SNÍMKU JSOU DĚVČATA A NA KTERÉM PŘEVLEČENÍ CHLAPCI?

• PIRKO NA CESTÁCH •

Pozvání přišla hned dvě. První na mezinárodní divadelní festival v Korbachu (NSR) a druhé od pana Guerrina, ředitele experimentální divadelní školy v Montreuil (předměstí Paříže), který viděl Pirko před rokem na studentském festivalu v Haveringu (Anglie).
Z finančních důvodů bylo nereálné plánovat dvě cesty — účastníci si museli platit veškeré výdaje sami. A tak jsme návštěvu Korbachu i Paříže spojili a Pirko se vydalo na čtrnáctidenní putování. Zážitků bylo mnoho. Kouzelné — starobylé městečko Korbach — kterému se jakýmsi zázrakem vyhnula válka — všude laskavé přijetí — a pak PAŘÍŽ — přesně taková, jak ji známe z veršů Vítězslava Nezvala — Kouzlo Montmartru — Sacré-Cœur — Seina — všechno skutečné a hmatatelné, vyjeli jsme až do posledního patra té „nafintěné věže, které u nohou celá Paříž leží". Všechno to bylo moc krásné, ale spokojenost z putování a poznávání cizích krajů byla podmíněna tím „jak dopadneme". Co řekne na naše vystoupení obecenstvo, co kritika, neuděláme ostudu? Nejsme na turistickém zájezdu a po návratu budeme měřit vše nikoliv očima turistů, ale tím, nakolik se nám podařilo splnit pravý cíl cesty.

PRVNÍ CÍL: DIVADELNÍ FESTIVAL V KORBACHU

Festival probíhal ve dnech 12.—18. května 1969, a to již po jedenadvacáté. Za jedenadvacet let se zde vystřídalo 206 souborů z celé západní Evropy a jen dvakrát soubor ze socialistické země. Poprvé to byl loutkový soubor Drápek z Ústí a v letošním roce Pirko z Brna. Byly zde soubory nejrůznějších typů (od dětských a studentských až po dospělé) s programy nejrůznějších žánrů (od klasických her přes absurdní k různým montážím až ke kabaretu) od nejrůznějších autorů (Witold Combrowicz, Schiller, Ionesco, Goldoni, Jean Anouilh, Molière, Pirandello ...) z nejrůznějších zemí (Francie, Itálie, NSR, ČSSR). Festival byl nesoutěžní, ale po každém představení byla velmi aktivní a zaujatá diskuse, vedená jedním ze čtyř členů předsednictva festivalu (Werner Buchholz — Korbach, Dr. Herbert Giffei — Hamburg, Hermann Kaiser — Bad Godesberg a Harwig Koefer — Remscheid).
Diskuse se zúčastnilo předsednictvo, celý soubor a diváci a byla to diskuse velmi otevřená a plodná, byly připuštěny všechny — často velmi protichůdné názory.
Uvedení každého souboru sledovalo jiný cíl. Představení gymnasia z Korbachu a vystoupení PIRKA mělo být doplněním předcházející seminární diskuse o smyslu divadla hraného dětmi. Střetly se zde dva názory:

1. Školní hra je záležitost čistě umělecká a hlavním cílem je vystoupení. Je tedy nutno zaměřit veškeré úsilí na techniku herecké práce.
2. Školní hra je záležitost především pedagogická a hlavním cílem je výchova a rozvoj dítěte. Je tedy nutno věnovat se především rozvoji tvůrčích schopností dětí a otázkám etickým.

Část pedagogů tvrdila, že na scéně musí být vše uděláno do posledního kroku přesně a že není možno nechat dětem na jevišti jakoukoliv volnost. Druhá část volala po tvořivém a spontánním projevu dětí, po radosti ze hry, po improvizaci.
Divadelní představení gymnasia z Korbachu odpovídalo představám první skupiny pedagogů. Vše bylo uděláno na krok přesně, bylo to představení čisté a přičinlivé, naivní tanečky dvorních dam, gymnastické poskakování koníků omezených v pohybu drátěnou konstrukcí koňské hlavy. Vše připomínalo naše běžná školní představení. Kostýmy byly úhledné a hru doprovázel školní orchestr, který hrál

přesně v určených místech bez jakéhokoliv kontaktu s tím, co se dělo na scéně. Vše bylo příliš naučené, příliš přesné.

Diskuse k této hře byla ostrá. Nejdříve se přihlásili ti, kteří chválili představení, že bylo hezké a milé a čisté. Řada účastníků pak odmítla představení jako zcela zbytečné, bez dětské aktivní účasti, poukazovala na to, že šlo jen o přičinlivě secvičenou hru a že takováto práce nemá pro rozvoj dětí žádný smysl. Mnoho námitek bylo ke hře samé. Šlo o pohádku H. Ch. Andersena Hloupý Honza, zdramatizovanou před dvaceti lety vedoucím souboru. Diskutující vytýkali této hře zastaralý, papírový jazyk i nicotnou zápletku. Dokonce i děti měly námitky proti obsahu a velmi výstižně komentovaly, že Honza byl opravdu hloupý a ničím si vlastně princeznu nezasloužil, protože nijak nevynikal nad ostatními nápadníky. Někteří účastníci měli námitky proti příliš vážnému pojetí hry a byli by spíše pro poněkud žertovnější, lehčí, dětštější přístup ke hře, pro jistou nadsázku a smysl pro humor. Proti nim se postavili ti, kteří tvrdili, že této polohy nejsou děti schopny. Diskuse byla zakončena konstatováním, že vystoupení není sice vzorem tvořivé práce s dětmi, ale že to bylo představení čisté, dobré úrovně.

Vystoupení Pirka mělo u dětského i dospělého obecenstva velký ohlas. Vedle obvyklého potlesku ozval se po skončení programu dupot — projev největší spokojenosti, který se v průběhu festivalu ozval jen třikrát: po vystoupení známého studentského divadla „Perpendikel-Theater", po hře souboru z Itálie a po vystoupení Pirka. Reakce obecenstva byla velmi citlivá po celou dobu vystoupení a často bylo slyšet výbuchy smíchu. V diskusi přijali představení nadšeně pedagogové, kteří hájili nutnost dětské spontánnosti a tvořivosti na scéně doposud jako TEORETICKOU záležitost a pro které bylo (podle jejich slov) vystoupení Pirka konkrétním potvrzením, důkazem správnosti jejich teorie. V protikladu k vystoupení gymnasia z Korbachu hodnotili tito pedagogové způsob hry Pirka jako cestu, kterou by se mělo nadále brát školní divadlo. Také mladí členové přítomných divadelních souborů se vyjadřovali o vystoupení Pirka s velkými sympatiemi. Bylo zvlášť zdůrazňováno to, že soubor pracuje v tak velkém věkovém rozpětí, což skýtá velké možnosti scénické. Schopnost mladých lidí hrát si na scéně spolu s malými dětmi vzbudila u některých pedagogů nezastíraný obdiv, jako by šlo o něco zcela neobvyklého. Nám už to ani nepřijde. Také byla hodnocena etická a estetická hodnota obou her (lidové hry „O Františce..." a „O sv. Jiřím...") v protikladu ke hře hrané dětmi z Korbachu.

DRUHÝ CÍL — PŘEDMĚSTÍ PAŘÍŽE — MONTREUIL

Z Korbachu jsme vyrazili velmi brzo ráno a večer jsme přijeli do Montreuil. Na nárožích nás vítaly výrazné černé plakáty s dětskou kresbou a bílým nápisem „pirko le ENSEMBLE de BRNO". A nebyl to jen tu a tam nějaký ten plakát, ale třeba i deset plakátů vedle sebe na jedné ploše. „O jé, takové krásné plakáty!" říkají děti, „a co když nás vypískají?" Je to tak vždy, před každým vystoupením znovu obavy — bude nám obecenstvo rozumět? Co když se mu naše hra nebude vůbec líbit?

V Montreuil jsme měli dvě představení — první pro dospělé — pedagogy, herce-divadelníky zabývající se divadlem pro děti (hraným dospělými) a druhé pro děti. Jak jsme poznali později, bylo vše velmi přesně promyšleno. V 17.00 hodin byl zahájen v Městském domě starostou města program francouzsko-československé družby. Ve vestibulu radnice byla výstavka kreseb českých dětí k padesátému výročí ČSSR a výstavka propagačních materiálů, publikací, prospektů o ČSSR. Pak začalo ve velkém sále představení profesionálního divadelního souboru vedeného Catherinou Dasté, která se systematicky zabývá divadlem pro dětské diváky. Hra, kterou soubor hrál, byla napsána dětmi z devatenácti tříd. Děti vymyslily námět, zápletky, postavy. Do dialogů převedli hru již dospělí herci, kteří také hráli všechny role. Paní Catherina Dasté si velmi cení dětské fantazie ve výtvarném a literárním oboru, kde je podle ní projev přirozený, nepřipouští však, že by dítě mohlo na scéně vystupovat přirozeně, a proto hraje tyto dětmi napsané hry jen s dospělými herci. Nejvýraznější byla výtvarná stránka hry. Jako by šlo o oživlé temperové malby nejmenších dětí. Barevná a tvarová pestrost byla opravdu nevídaná. Strašidla, hmyz, helikoptéra, králové — vše bylo velmi nezvyklé, plné fantazie. Zřejmě se dospělí výtvarníci při realizaci dětských návrhů snažili co nejvíce zachovat charakter dětských kreseb. Herci nevytvářeli charaktery — šlo spíše o jakési klaunovské výkony. Celá hra se zdála být velmi odlidštěná. Bylo tu mnoho hluku, hřmotu, poskakování a kotrmelců — nemohu posoudit, zda mohl dětský divák sledovat dějovou linku hry.

Po představení vyprávěla paní Dasté o své metodě, kdy herci tvoří na základě dětských literárních a výtvarných prací. Do her se tak dostanou zcela netradiční postavy a prvky.

V diskusi měli někteří účastníci námitky proti tomu, že dětské nápady interpretují dospělí a ubírají tím hře dětskou bezprostřednost a naivitu. Paní Dasté oponovala tím, že děti nemohou být na jevišti přirozené, že tam nemohou být ani dětmi, ani nemohou zvládnout technicky herecké umění. Pak jsem byla vyzvána, abych hovořila o práci Pirka. V podstatě jsem řekla, že se domnívám, že při citlivém vedení si mohou děti na jevišti hrát stejně opravdově, jako na hřišti, že nejde o herecké výkony, ale o hraní si. Pak jsme, přiznám se že s obavami, začali s naším představením.

Znovu jsme zažili to milé překvapení, že i obecenstvo, které nezná jediné české slovo, naší hře rozumí. Ohlas obecenstva byl velmi živý, často se ozýval smích a potlesk uprostřed hry. Po představení přišla za scénu řada pedagogů stisknout nám ruce. Přišla i paní Dasté a říkala, že to bylo velmi, velmi hezké a zajímavé a že se také pokusí o divadlo hrané dětmi. Nemohu posoudit, zda nešlo jen o zdvořilost.

Druhý den odpoledne jsme hráli pro plný sál dětí a řadu pedagogů, kteří tu byli proto, aby pozorovali dětské obecenstvo a aby mohli posoudit, zda hra hraná dětmi je poutavá a zajímavá také pro děti — a ne jen pro dospělé, jak se domnívali teoretikové. Děti však byly velmi pozorné, reagovaly velmi živě a vůbec nezlobily. A to byl podle pana Guerrina důkaz toho, že se jim naše hra líbila. Obvykle prý se při návštěvě divadla velmi živě baví a musí být napomínány a nic takového se při představení Pirka nestalo.

Po představení děti dlouho tleskaly a zdálo se, že se jim snad opravdu obě hry líbily.

Dá se tedy říci, že jak v NSR, tak ve Francii zasáhlo Pirko svým vystoupením dokonce do teoretických sporů pedagogů a divadelníků zabývajících se divadlem pro děti. A tak snad celé to putování nebylo tak docela marné.

J. DELONGOVÁ

VZÁCNÉ JUBILEUM

Ve sto desáté jubilejní sezóně dramatického odboru Hálek v Nymburce oslavil vzácné jubileum jeden dlouholetý a populární člen souboru, přítel Jan Rachlík: jubileum 50 let nepřetržité ochotnické činnosti. Pro tuto oslavu zvolil si HONZA Rachlík, jak je všemi členy souboru oslovován, zase jen divadlo, a to postavu Zemana ve hře nár. umělce Fr. Langera Jiskra v popelu. O tom, že volil dobře, přesvědčil svým pravdivým a věrohodným výkonem, který v žádném případě neprozrazoval to, že jubilant má na krku téměř sedmdesátku. Lásku k divadlu a k ochotnické práci získal si Honza už ve svém dětství, protože oba jeho rodiče ochotničili po celý svůj život v Hálku a jeho děd byl dokonce zakládajícím členem souboru. I jeho životní partnerka Růženka dělá mu často i partnerku na jevišti a tak je u Rachlíků v rodině ochotnické divadlo již tradiční samozřejmostí.

Jan Rachlík začínal svou ochotnickou kariéru jako dvanáctiletý chlapec v pohádce Zlatý klíč a dodnes si pamatuje nejen co hrál, ale i celou roli svého krtečka. A později potom už následovala celá galerie postav a postaviček žánrově nesmírně pestrých, jdoucí v počtu do stovek, z nichž mnohé ještě dnes ve vzpomínkách jsou Jendovi milé a drahé. Ať už je to veselá postava Veilchenduchta z Oujezdských kasáren, či Leny ve Steinbeckově hře O myších a lidech nebo Otec z Müllerovy hry Všichni moji synové, stejně jako po dvaceti letech obnovený Zeman v Jiskře. Herecká práce Rachlíkova byla formována několika režiséry souboru, od těch nejstarších dnes již nežijících Pospíšila i Mlynáře, na které dnes Jenda rád vzpomíná jako na své „tyrany", vyžadující bezpodmínečnou kázeň. Z mladších, dnes už také dříve narozených režisérů, byli to Hudeček, Tuzar a posléze i Honza Paulů, kteří ho vodili po prknech, jež znamenají svět. I takové přátelství s význačnými herci ND, jako je národní umělec Ladislav Pešek, v dobách dobrých i zlých posilovalo Jendu Rachlíka pro ochotnickou práci v lepších časech.

Co lásky k ochotnickému divadlu, co drahocenného času a práce je v té padesátileté činnosti ukryto! Co veselých příhod, překvapení spoluhráčů při extemporé, ve kterých si Jan Rachlík liboval a často jimi uváděl své partnery, spoluhráče z míry a do rozpaků. Všechny jeho výstupy, role i roličky přinášely s sebou do hry i na jeviště smích a veselí. Smích a veselí rozdával Rachlík po celou dobu působení v Hálku, ba i v jiných okolních souborech v okrese i v souborech okresů jiných. Jako vtipálek a vypravěč neuvěřitelných příběhů a nehod osvědčuje se Honza ještě dnes.

Dnes jsme si tak trochu s Janem Rachlíkem zavzpomínali a těší nás, že ani dnes po padesátileté činnosti ochotnické neztrácí svůj typický humor a chuť dělat dobré ochotnické divadlo i práci kolem něho. Přejeme Ti, Jendo, do další padesátky hodně zdraví, trvalý elán a výdrž u ochotnického divadla s mnoha pěknými zážitky v nových postavách i postavičkách na jevišti a hodně trpělivosti a úspěchů kolem ochotnického divadla vůbec.

LADISLAV LHOTA

*

Už potřetí se sjely profesionální i amatérské soubory na karlovarské AMFÓRUM. Z profesionálních souborů zaujalo diváky zejména vystoupení pánů Grossmanna a Šimka z pražského Semaforu a představení ústeckého Kladivadla, které uvedlo hru P. Fialy Rackové. Z amatérských skupin zejména divadlo poezie Labyrint, které uvedlo pásmo Villon pana Brouska, znovu potvrdilo svoje kvality v poetickém žánru. Dramaturgicky zajímavé bylo vystoupení souboru z Čimelic s pásmem Dětské poezie. Škoda, že oba karlovarské soubory — Kapsa i Riziko, ač na domácí půdě, zůstaly na průměru. vz

*

Jubilejní 20. ročník Hrušovského divadelního jara zavazuje pořadatele této dnes již tradiční divadelní přehlídky amatérských souborů k odpovědné a úspěšné přípravě tohoto ročníku nejen po stránce organizační, ale též po stránce umělecké. Proto ZK ROH Hrušovských chemických závodů vyhlašuje konkurs na účast souborů na 20. ročníku HDJ a současně vydává tento konkursní řád.

1. Do konkursního řízení se může přihlásit kterýkoliv amat. divadelní soubor, který pracuje na území ČSSR.

2. Přihlášku do konkursního řízení je nutno podat do 15. 12. 69. Inscenace, které budou přicházet v úvahu, zhlédne porota v době od 15. ledna do 15. února 1970. Pořadatelé pak na její návrh provedou vlastní výběr inscenací pro 20. HDJ.

3. V závěru 20. HDJ bude vyhlášeno pořadí prvních tří souborů a budou uděleny individuální ceny za nejlepší herecké výkony a za režii.

První tři inscenace získají peněžní odměnu ve výši 2000, 1200 a 800 Kčs, nejlepší herecké výkony a nejlepší režie budou odměněny věcnými cenami.

*

V říjnu vyšla v ÚDLUT studijní publikace dr. M. Česala Žánry a struktura dramatického textu, která je určena vedoucím divadelních a loutkářských souborů, dramaturgům, metodikům a dalším zájemcům. Je to rozsáhlá encyklopedická příručka, napsaná populární formou, vycházející z výkladu estetiky a jednající o divadelních žánrech — tragédii, komedii, grotesce apod. — s aplikací na loutkové hry. Publikace má 160 stran velkého formátu (cena 20 Kčs).

Šestkrát do roka vychází bulletin Divadelní výchova, který je určen vedoucím dětských divadelních souborů, metodikům domů dětí a mládeže, učitelům i lektorům divadelních kursů. Každé číslo obsahuje články o metodice a teorii dětské dramatické hry, o kursech pro amatéry, o zahraničních zkušenostech, informace, recenze a bibliografii článků o dramatické výchově. Ke každému číslu je připojena textová příloha, obsahující pásma poezie, dramatizace, původní dramatické texty, náměty, etudy pro děti atp. V současné době jsou v tisku poslední dvě čísla letošního (VI.) ročníku, obsahující informace o Stockholmském divadle dětí, dva z referátů letošního chrudimského semináře o výchově a loutkovém divadle, článek Jany Vobrubové o Akademii pro výraz slovem a pohybem v Utrechtu a další materiály. V přílohách vyjde dramatizace dětské knížky francouzské autorky Vivierové Dům drobných radostí a „Passion" Recitačního studia Šrámkova domu v Sobotce. V letošním roce začala vycházet i edice obsáhlejších metodických a teoretických studií (60—80 stran) Knihovnička divadelní výchovy. Dosud vyšel jeden svazek — Metodika řeči starších dětí od Šárky Štembergové. Předplatné jednoho ročníku Divadelní výchovy je 18,— Kčs, cena jednotlivých svazků Knihovničky 5,— Kčs. Všechny publikace si můžete objednat na adrese: ÚDLUT, Sněmovní 7, Praha 1.

*

V říjnu se na Kladně uskutečnila výstava fotografií Oldřicha Pernici, od letošního roku fotografa Divadla Jar. Průchy. Málokdo z našich čtenářů ví, že tento sympatický fotograf, kterého známe z účasti na četných ochotnických podnicích, je pravidelným a úspěšným účastníkem na četných mezinárodních fotografických výstavách a salónech. Kladenská výstava představila řadu jeho fotografických cyklů (nechybělo ovšem mezinimi divadlo!), dokazujících autorovy nesporné umělecké kvality.

*

Čtenářům naší dramaturgické příručky, která letos s výjimkou jediného čísla pravidelně obsáhla střed časopisu, oznamujeme, že samozřejmě bude pokračovat v příštím ročníku, kdy ji hodlá autorský kolektiv (Karel Kratochvíl — kr, Jarmila Drobná — dr, Jaroslav Šindelář — ši, Jiří Fliček — fl, Miroslav Etzler — e, Zdeněk Kokta — ko a Jiří Beneš — be) dokončit a doprovodit příslušnými rejstříky. Děkujeme při této příležitosti všem autorům, kteří téměř zdarma tuto nemalou práci vykonávají, děkujeme všem svým dalším spolupracovníkům. Čtenářům hodně zdaru a na shledanou v příštím ročníku!

Redakce

Amatérská scéna, ročník VI. (Ochotnické divadlo, ročník XV.), číslo 12, prosinec 1969. Vydává ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46 — Redakce Amatérské scény a Repertoáru malé scény: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek. — Grafická úprava Nina Roháčová — Technická redakce Jana Zubíková — Adresa redakce: Praha 2, Vinohradská třída 2, telefon číslo 22 10 57. — Tiskne Státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2, Slezská 13 — rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs — Vychází jednou měsíčně — — Toto číslo mělo redakční uzávěrku v říjnu 1969.

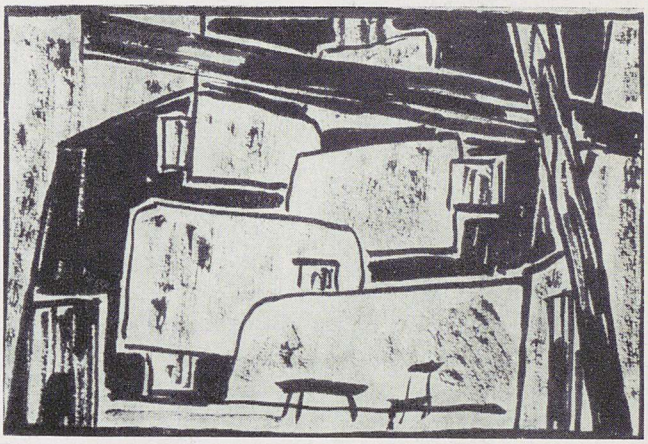
© *Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1969.*

abc DIVADELNÍHO OSVĚTLOVÁNÍ

**OBRAZOVÁ PŘÍLOHA
K 11. KAPITOLE
KURSU
VÁCLAVA MÜLLERA**

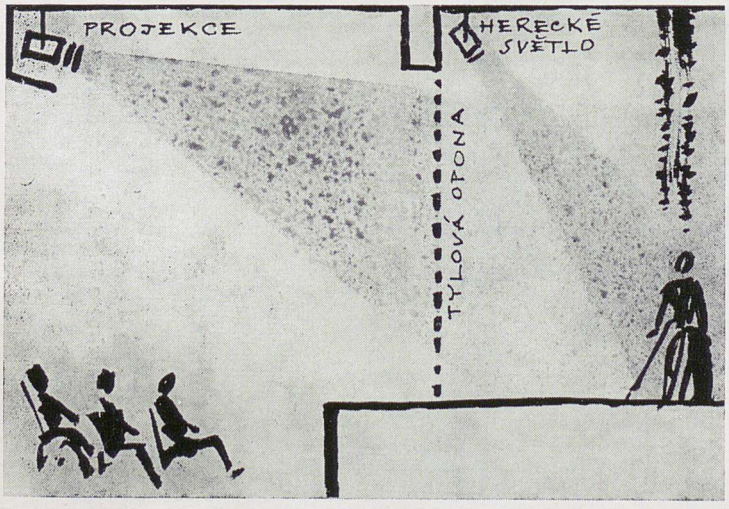
Realistická scéna k Maryše bratří Mrštíků

Expresionistická scéna k Maryše

Symbolická scéna k „Velkému divadlu světa"

Princip svícení při použití tylové opony

V. Galatíková (Raněvská) a P. Landovský (Lopachin) v Čechovově Višňovém sadu. Uvádí Činoherní klub, foto Sochůrek.